

Muistomerkkirakennus Suomenlinnaan

Riku Repo

Metropolia ammattikorkeakoulu
Rakennusarkkitehti (AMK)
Rakennusarkkitehtuuri
Opinnäytetyö
3.5.2023

Tiivistelmä

Tekijä: Riku Repo
Otsikko: Muistomerkkirakennus Suomenlinnaan
Sivumäärä: 76 + 1 liite
Aika: 3.5.2023
Tutkinto: Rakennusarkkitehti (AMK)
Tutkinto-ohjelma: Rakennusarkkitehtuuri
Ammatillinen pääaine: Rakennusarkkitehtuuri
Ohjaajat: Lehtorit Jarkko Könönen & Kaisa Hyyti

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia muistomerkkiarkkitehtuurin symboliikkaa ja tuottaa suunnitelma rakennuksesta muistomerkkinä Suomenlinnaan. Muistomerkki on osoitettu Suomenlinnan vankileirillä sisällissodan aikana teloitettujen vankien muistolle. Opinnäytetyön aiheeseen innoitti kirjoittajan mielenkiinto historiaa ja ihmisoikeuksia kohtaan.

Referenssikohteina tutkituissa muistomerkeissä symboliikkaa oli pyritty hyödyntämään lukuisilla eri tavoilla ja eri mittakaavoissa. Suuressa mittakaavassa rakennuksen massa ja sijoittelu voivat olla rakennuksen tulkinnan kannalta merkityksellisiä suunnitteluratkaisuja. Yksityiskohdissa symboliikkaa oli löydettävissä esimerkiksi pintakäsittelyssä ja detaljisuunnittelussa. Yhteistä tarkasteltaville kohteille oli muistomerkin aiheelle sopivan tunnelman luomisen tavoittelu.

Opinnäytetyösuunnitelman arkkitehtuurissa symbolistaso oli keskeisessä roolissa eri etäisyyksiltä havainnoitavissa suunnitteluratkaisuissa ja tavoitteena oli luoda johdonmukainen narratiivi lähestymisestä poistumiseen.

Opinnäytetyössä esitetään muistomerkin suunnitelma Suomenlinnan Länsi-Mustasaareen. Muistomerkin tarkoituksena oli pitää historialliset tapahtumat fyysisesti läsnä sekä osana kollektiivista muistia ja tarjota ympäristön tapahtumien reflektoinnille. Opinnäytetyön kirjallisessa osuudessa esitettiin symboliikkaan liittyvä pohdinta sekä perustelut muistomerkin suunnitteluratkaisuille.

Avainsanat: muistomerkki, Suomenlinna, muistomerkkiarkkitehtuuri, symboliikka arkkitehtuurissa

Abstract

Author: Riku Repo
Title: Memorial building in Suomenlinna
Number of pages: 76 + 1 appendix
Date: 3.5.2023
Degree: Bachelor of Construction Architecture
Degree programme: Construction Architecture
Professional Major: Construction Architecture
Instructors: Jarkko Könönen, Senior Lecturer & Kaisa Hyyti, Senior Lecturer

The purpose of this functional thesis is to study the symbolism of monument architecture and to produce a design for a monument in Suomenlinna. The memorial is dedicated to the memory of the prisoners executed in the Suomenlinna prison camp during the Finnish Civil War. The topic of the thesis was inspired by the author's interests in history and human rights.

The monuments studied as reference work have used symbolism in architecture in a number of different ways and on different scales. On a large scale, the mass and placement of a building can be design decisions that are relevant to the interpretation of the building. At a more detailed level, symbolism can be found in surface treatment and detailing, for example. What is common to the sites under consideration is the desire to create an atmosphere appropriate to the subject of the monument.

In the architecture of the thesis plan, the symbolic level has played a central role in the design solutions observed from different distances. The aim has been to create a coherent narrative from arrival to exit.

The thesis presents the design of a memorial in Länsi-Mustasaari of Suomenlinna. The purpose of the memorial is to keep historical events physically present and also keep the as a part the collective memory. The purpose is also to provide a suitable environment for reflection on the events. The written part of the thesis presents a symbolic reflection and a justification for the design solutions of the memorial.

Keywords: monument, Suomenlinna, monument architecture, symbolism in architecture

Sisällysluettelo

1	ALUKSI	1
1.1	TAUSTAA.....	2
1.2	JOHDANTO.....	3
2	MUISTOMERKIT	5
2.1	MONUMENTIT	6
2.2	RAKENNUS MUISTOMERKINÄ.....	7
2.3	MARJA KANERVAN MAATAIDETEOS	9
3	VANKILEIRI SUOMENLINNASSA	11
3.1	LEIRIN PERUSTAMINEN	12
3.2	ELÄMÄ LEIRILLÄ.....	13
4	SUUNNITTELUALUE	15
4.1	SIJAINNIN MÄÄRÄYTYMINEN	17
4.2	LÄNSI-MUSTASAARI.....	21
	<i>Saapuminen</i>	21
	<i>Näkymät</i>	21
	<i>Maaperä ja maastonmuodot</i>	25
5	REFERENSSIT	29
5.1	NOITAVAINOJEN MUISTOMERKKI.....	31
	<i>Pohdinta</i>	31
5.2	HOLOKAUSTIMUISTOMERKKI	33
	<i>Pohdinta</i>	35
5.3	YAD VASHEM.....	37
	<i>Pohdinta</i>	37
5.4	BRIONIEN HAUTA	39
	<i>Pohdinta</i>	39
5.5	POHDINTOJA MUISTOMERKISTÄ.....	41
	<i>Muistomerkin vaatimukset</i>	42
6	SUUNNITELMA	45
6.1	TAVOITE.....	46
6.2	TILAT.....	49
6.3	JULKISIVUT JA PINNAT.....	53
6.4	KESKEISET SUUNNITTELURATKAISUT	55
	<i>Massoittelu</i>	57
	<i>Hahmotettavuus</i>	59
	<i>Sisäänkäynti</i>	61
	<i>Steelat</i>	63
	<i>Valo</i>	65
	<i>Poistuminen</i>	67
7	LOPUKSI	69
7.1	PROSESSI.....	70
7.2	LOPPUSANAT	71
8	LÄHTEET	73

<i>Kirjallisuuslähteet</i>	74
<i>Internet-lähteet</i>	75
<i>Kuvalähteet</i>	76

1 Aluksi

1.1 Taustaa

Motiivina tähän opinnäytetyöhön toimii oma kiinnostukseni elettyä historiaa, koettuja kokemuksia, kohdattuja kohtaloita sekä ihmisoikeuksia kohtaan.

Tähän siitä, miten olen opiskellut valtiosääntöoikeutta ja ihmisoikeuksia. Tuon esiin näkemykseni, jossa ihmisoikeuksien toteutuminen ei ole itsestäänselvyys, vaan vaatii jatkuvaa tarkkaavaisuutta ja kuria. Jotakin siitä, miten poliittisen asiat saattavat vaikuttaa ihmisoikeuksia heikentävällä tavalla ja että meidän tulee tehdä kaikkemme, että menneisyyden tapahtumista voidaan oppia ja voimme kehittyä ihmiskuntana.

Suomen sisällissota on eniten tutkittu aihe historiantutkimuksessa Suomessa.¹ Kuitenkin aihepiiriä reunustaa verho, jota vain harvoin halutaan raottaa. Tämä verho raottui hetkellisesti 2018, kun sisällissodan päättymisestä oli kulunut 100 vuotta ja keskustelua alettiin käymään mm. sisällissotamuseon perustamisesta.

Pyrkimyksenäni on suhtautua vaikeaan aiheeseen niin neutraalisti kuin mahdollista ja olla osoittamatta syylistävää sormea mihinkään osapuoleen.

¹ Siltala 2009, s. 17

1.2 Johdanto

Opinnäytetyönä on suunnitelma rakennuksesta muistomerkinä, joka on osoitettu Suomenlinnan vankileirillä teloitetuille henkilöille.

Henkilökohtaisena motiivina muistomerkin aiheeseen on oma kiinnostukseni historiaa sekä ihmisoikeuksia kohtaan. Historialliset teemat ovat kiinnostaneet minua aina, mutta kiinnostukseni perus- ja ihmisoikeuksia kohtaan heräsi edellisen koulutukseni yhteydessä valtio-oikeuden kursseilla. Työllä haluan muistuttaa, että Suomessakin on harjoitettu äärimmäistä, institutionalisoitua ihmisoikeuksiin kajoamista eikä tätä saa tapahtua enää koskaan.

On sanottu, että ihminen kuolee kaksi kertaa. Lopullisen kuoleman hän kohtaa, kun hänet on unohdettu.² Opinnäytetyön suunnitelman tarkoituksena on luonnollisesti myös muistaa näitä ihmisiä sekä muistuttaa ja herättää ajatuksia heidän ihmisyydestään.

Se, että muistomerkin suunnittelun tulee olla tasapainoinen kokonaisuus, jossa on huomioitu arkkitehtuuri, estetiikka ja itse muistomerkin kohde, tekee suunnittelusta haastavaa.³ Jos jokin näistä elementeistä ylikorostuu tai jää vähälle huomiolle, pidän työtä jokseenkin epäonnistuneena.

Rakennuksen on tarkoitus toimia linssinä, silmälaseina, jotka auttavat näkemään asian, jota muutoin voi olla vaikea nähdä.

Opinnäytetyön johdantoluvun jälkeisessä luvussa käsitellään rakennuksia muistomerkeinä. Kolmannessa luvussa esitellään aiheen historiallista kontekstia, ja neljännessä luvussa on esitetty rakennuspaikan sijainti ja paikan analyysi. Viidennessä luvussa esitetään käytetyt referenssit ja niiden pohdinta. Kuudennessa luvussa esitellään suunnitelma rakennukseksi sekä keskeiset suunnitteluratkaisut. Seitsemäs luku koostuu loppupohdinnoista.

² Sitaatti kuuluu alkujaan Ernest Hemingwaylle, mutta esimerkiksi Banksy on käyttänyt vastaavaa ilmaisua.

³ Minutillo 2018

2 Muistomerkit

2.1 Monumentit

Muistomerkit ovat monumentteja. Määritelmällisesti monumentit ovat suurikokoisia, vaikuttava muistomerkkejä tai muistopatsaita.⁴ Myös rakennus voi olla monumentti.⁵ Sana monumentti tulee latinan kielen sanasta *monere*, muistuttaa.⁶

Muisti toimii työkaluna, joka kuroo umpeen menneet tapahtumat ja nykyhetken. Muistilla voidaan katsoa olevan keskeinen rooli siinä, kuinka yhteiskunta kehittyy ja luo omaa identiteettiään.⁷

Menneiden tapahtumien muistelu antaa motiivin muistomerkkien olemassaololle: niiden voidaan katsoa olevan muistelun välineitä. Näin ollen juuri muistelu luo tarpeen muiston arkkitehtoniselle ilmenemismuodolle, jonka avulla muistoja voidaan jakaa ja siirtää yksilötasolta osaksi kollektiivista muistia. Muistomerkit myös kiinnittävät muistamisen arvoiseksi katsotut tapahtumat aikaan ja paikkaan.⁸ Siten ne voidaan nähdä myös ajankuvan esittäjinä. Juuri nämä tapahtumat on haluttu kiinnittää juuri tässä ajassa.

Muistaminen tapahtuu yleensä tapahtumaan liittyvien ihmisten muistamisella. Muistomerkit toimivat menehtyneiden ihmisten symboleina, jotka muistuttavat meitä myös näihin ihmisiin liittyvistä tapahtumista.⁹

⁴ Suomen etymologinen sanakirja (27.4.2023)

⁵ Lindgren 2000, s. 422

⁶ Konttinen ja Laajoki 2000, s. 278

⁷ Wen 2011, s. 1

⁸ Ibid., s. 1-2

⁹ Ibid., s. 2

2.2 Rakennus muistomerkkinä

Kun mietitään rakennusta muistomerkkinä, korostuu kaksi keskenään hyvin erilaista seikkaa: kuinka rakennus eroaa muistomerkkinä esimerkiksi patsaasta ja kuinka muistomerkkirakennus eroaa muista rakennuksista. Jälkimmäisellä voi olla merkitystä säädöksiä tulkittaessa.

Rakennus muistomerkkinä voi avata mahdollisuuksia luoda muista muistomerkkityypeistä poikkeavia tilakokemuksia. Tilakokemukset taas vaikuttavat suoraan muistomerkin kykyyn välittää suunnittelijan aikomuksen mukaista viestiä. Kysymys siitä, onko muistomerkki rakennus vai tilallinen taideteos, voi olla lähinnä semanttinen.

Kun rakennus toimii muistomerkkinä, voivat rakentamisen proseduraaliset vaatimukset aktivoitua. Suomen maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 132/1999) 16 luvun 113.1 §:n mukaan rakennus on asumiseen, työntekoon, varastointiin tai muuhun käyttöön tarkoitettu kiinteä tai paikallaan pidettäväksi tarkoitettu rakennelma, rakenne tai laitos, joka ominaisuuksiensa vuoksi edellyttää viranomaisvalvontaa turvallisuuteen, terveellisyyteen, maisemaan, viihtyisyyteen, ympäristönäkökohtiin taikka muihin tämän lain tavoitteisiin liittyvistä syistä.

113.2 §:ssä säädetään, että rakennuksena ei kuitenkaan pidetä kooltaan vähäistä ja kevytrakenteista rakennelmaa tai pienehköä laitosta, ellei sillä ole erityisiä maankäytöllisiä tai ympäristöllisiä vaikutuksia.

Voi siten olla tulkinnanvaraista, onko muistomerkki rakennus vai ei. Oletettavaa kuitenkin on, että muistomerkki on aina vähintäänkin kiinteä rakennelma ja joka voi esimerkiksi turvallisuuteen tai maisemaan liittyvien ominaisuuksiensa puolesta vaatia viranomaisvalvontaa. Näin ollen on turvallisempaa olettaa, että rakennuksenomaista rakennelmaa pidetään rakennuksena.

Marja Kanervan suunnittelema muistomerkki keväällä 2023.

2.3 Marja Kanervan maataideteos

Suomenlinnan Iso-Mustasaaren Kasinopuistossa sijaitsee Marja Kanervan suunnittelema Suomenlinnan vankileirin muistomerkki. Muistomerkki on maataideteos, jossa kallioon on kaiverrettu sisällissodan vuosiluvut 1918 ja 1919.

Taideteos on hyvin hienovarainen ja hyvin vähän huomiota herättävä. Taideteoksen ohi on helppo kävellä huomaamatta sitä. Teoksen hienovaraisuuteen on vaikuttanut varmasti Suomenlinnan maaperän muokkaamista koskevat realiteetit.¹⁰

Taideteos herättää opinnäytetyön kannalta relevanttia pohdintaa. Onko rakennus muistomerkkinä ilmaisuvoimaisempi kuin maataideteos? Kuinka rakennustaitteessa käytetyt keinot eroavat maataideteoksessa käytetyistä keinoista?

Kuitenkin opinnäytetyönä toteutettavan rakennusmuistomerkin, jolle ei ole asetettu rakennuspaikasta suojelustatuksesta johtuvia juridisia rajoitteita, vertaaminen olemassa olevaan maataideteokseen varsin tarpeettomalta

¹⁰ Maailmanperintökohteena Suomenlinna ja sen ympäristön suoja-alue on suojeltu lain ja säädöksin. Ks. Suomenlinnan hoitokunta

3 Vankileiri Suomenlinnassa

3.1 Leirin perustaminen

Molemmat sisällissodan osapuolet, punaiset ja valkoiset, olivat täysin valmistautumattomia kohtaamaan vankien käsittelystä aiheutuvia ongelmia. Vankeiksi otettiin vihollisia ja viholliseksi oletettuja ja heidän kanssaan yhteistyöhön ryhtyneitä tai yhteistyöstä epäiltyjä¹¹. Vankien määrästä johtuvat ongelmat koskivat kuitenkin pääasiassa valkoisia, joiden ottamat vankimäärät olivat huomattavasti punaisia suuremmat. Määrät vaihtelivat voimakkaasti paikkakunnittain, mutta suurimmat vankimäärät syntyivät suurien voittojen yhteydessä. Vankeja alettiin sijoittamaan ympäri Suomea perustettaviin vankileireihin, joista suurimmat sijaitsivat Hämeenlinnassa, Viipurissa ja Helsingissä.¹²

Kun valkoiset valtasivat Helsingin 11.-13.4.1918, jäi vangiksi tuhansia punaisia. Helsingin seudulla punavankeja sijoitettiin väliaikaisesti mm. koulurakennuksiin ennen Suomenlinnan leirin perustamista. Helsingissä vankimäärää kasvattivat myös ympäristökunnista tuodut vangit ja Suomenlinnaan sijoitettujen vankien määrä kasvoikin nopeasti ja se oli jo huhtikuun puolessa välissä yli 4000.¹³

¹¹ Punavangeista noin kaksi kolmesta vangitusta oli poliittisia vankeja varsinaisten sotavankien edustaessa kolmasosaa. Osa vangeista oli vangittu muista syistä, mm. paloviinan valmistuksesta ja levittämisestä. Punavangeissa oli lisäksi paljon ilmiannettuja ja erehdyksessä vangittuja siviilejä. Ks. Pekkalainen & Rustanius 2007, s. 21–22, 31.

¹² Ks. esim Haapala & Hoppu 2009, s. 335–339.

¹³ Idib, s. 339.

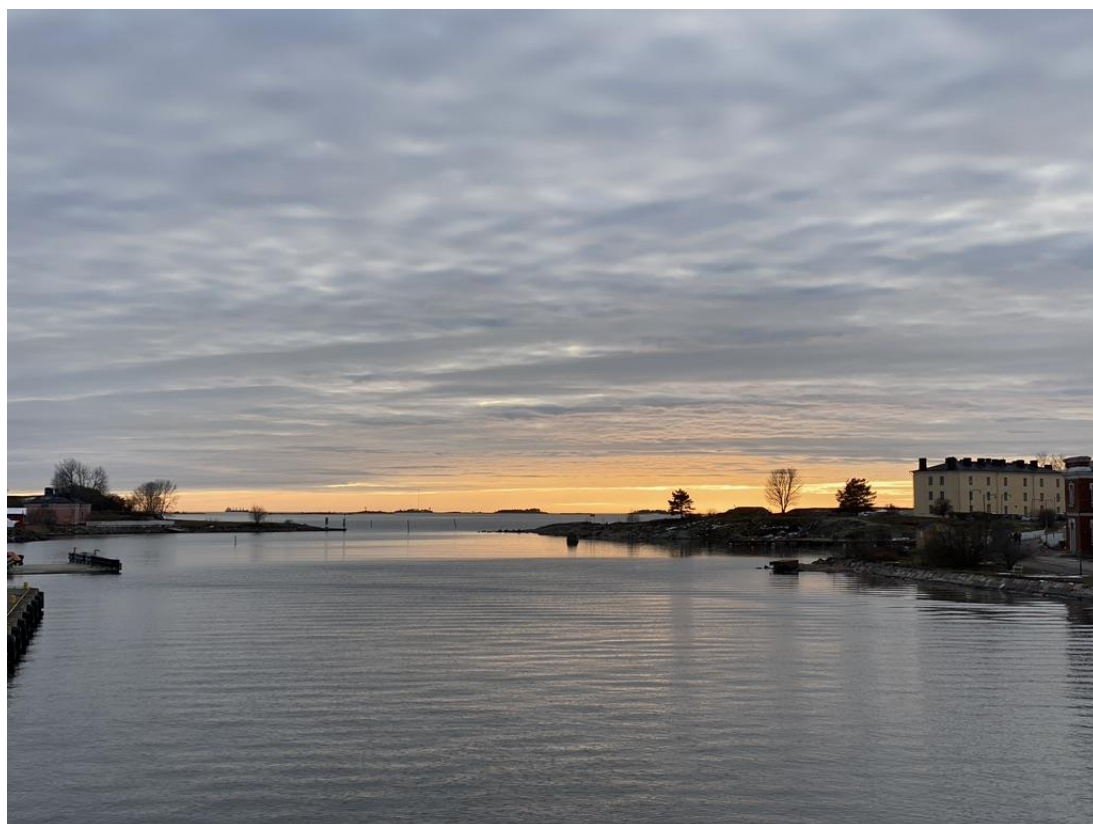
3.2 Elämä leirillä

Nälkä, väkivalta, taudit olivat leirin arjessa jatkuvasti läsnä. Vankien ruokahuollon järjestäminen oli vaikea tehtävä ja siinä epäonnistuttiin jatkuvasti. Leireillä kuoli aliravitsemuksen aiheuttamiin syihin valtava määrä vankeja. Myös väkivalta oli leireillä normaali asia. Vartijat saattoivat kurinpidollisista syistä ampua vankeja ilman oikeuden tuomiota. Myös pakoa yrittäviä vankeja ammuttiin.

Vangeille määrättiin erilaisia työtehtäviä. Yleisiä olivat erilaiset siivous ja keittiötehtävät, mutta vankeja käytettiin myös kuolleiden vankien siirtelyyn ja hautaamiseen. Suomenlinnan leirillä oli lisäksi jalkineiden korjauspaja ja neulomo sekä saippuan keittäminen.¹⁴

¹⁴ Haapala, ym. 2009, s. 345

4 Suunnittelualue

Näkymä Länsi-Mustasaareen keväällä 2023.

4.1 Sijainnin määräytyminen

Suomenlinnan valikoituminen sijainniksi tapahtui opinnäytetyöaiheen kehittymisen myötä. Halusin tutkia opinnäytetyössäni näkymiä ja maisemia ja tässä yhteydessä Suomenlinna astui mukaan kuvaan. Pidän Suomenlinnaa ympäristöltään ja maisemiltaan hyvin rikkaana ja inspiroivana, joten se tuntui luontevalta paikalta opinnäytetyön sijainniksi.

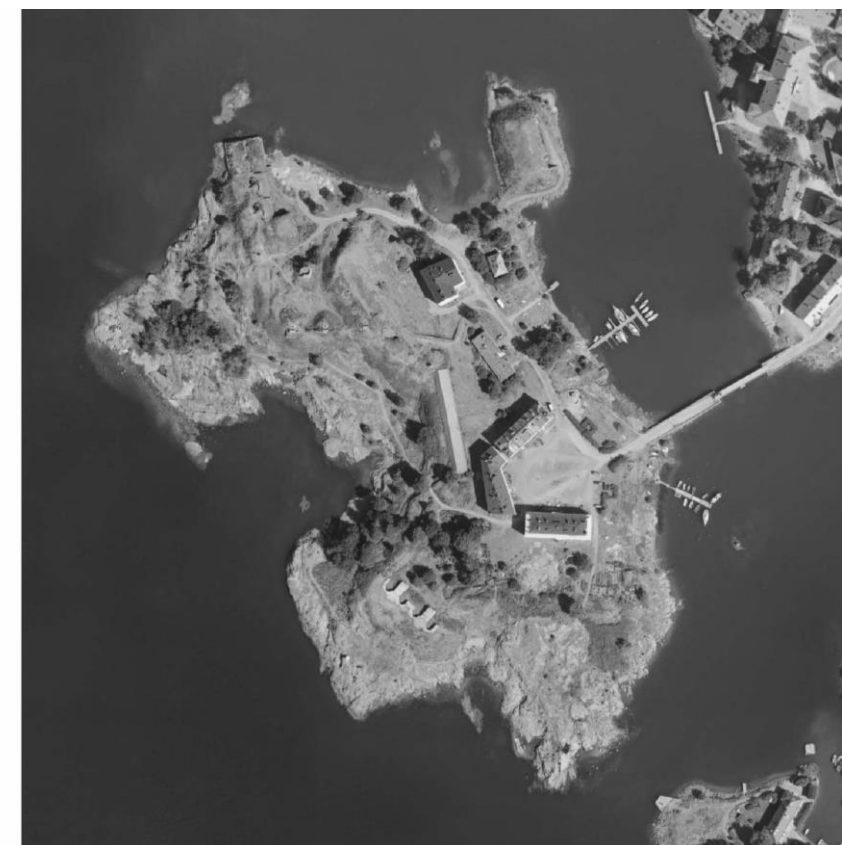
Vaihtoehtoja tarkemmalle sijainnille oli kaksi: toinen oli Länsi-Mustasaarella sen rauhallisen ja perifeerisen sijainnin vuoksi ja toinen oli Kustaanmiekassa, jossa myös vankien teloituspaiikka sijaitsi.

Kuva 1: Helsingin karttapalvelu

Vaihtoehto 1: Kustaanmiekka

Paikalla vahva merkitys. Teloitukset tapahtuivat Kustaanmiekassa. Kaikkien teloitettujen vankien tiet veivät tänne vankipiiristä huolimatta. Haastavaa saada rakennuksesta näkymiä merelle saarta kiertävien vallien takia. Paikka on suosittu retkeily ja ulkoilukohde, mikä tekee paikan hengestä rennon ja hieman rauhattoman.

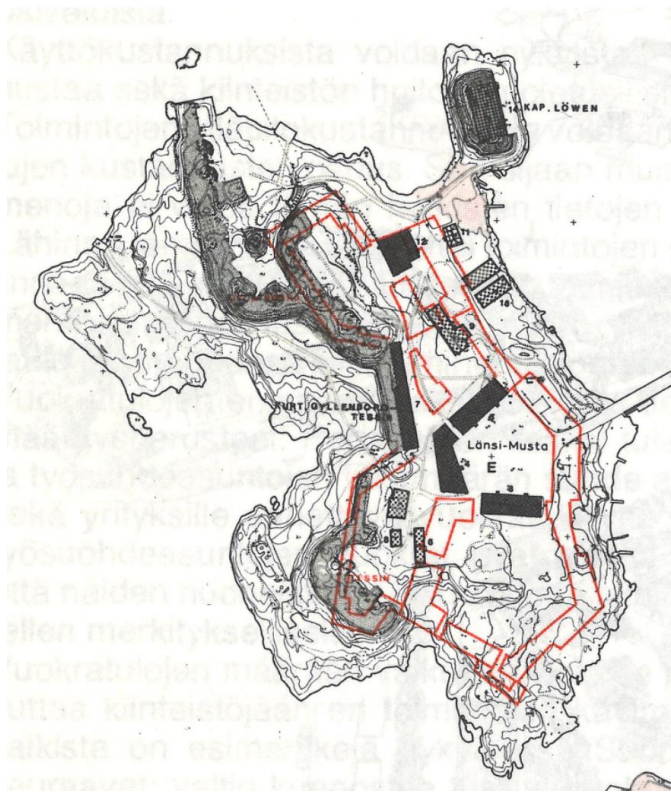

Kuva 2: Helsingin karttapalvelu

Vaihtoehto 2: Länsi-Mustasaari

Paikalla ei niin voimakasta merkityksellisyyttä. Saarella sijaitti 2. vankipiiri. Saaren rakentaminen jäänyt kesken, mistä syystä rakennuskantaa on vähän ja tilaa on runsaasti. Saarelta aukeaa helposti näkymät merelle. Paikan henki on rauhallinen, jopa pysähtynyt ja on sopiva hiljentymiselle ja pohdiskelulle.

Toteutumattomat suunnitelmat, hyvät näkymät merelle ja paikan henki ratkaisivat lopullisen sijainnin Länsi-Mustasaarella.

Kuva 3: Toteutumattomat suunnitelmat Länsi-mustasaarella.

Kuva 4: Helsingin kaupunkimittaus ja Suomenlinnan hoitokunta. Muokaus: Riku Repo

4.2 Länsi-Mustasaari

Saapuminen

Rakennuspaikalle saavutaan Susisaaren lauttarannasta Pikku-Mustasaaren ja Länsi-Mustasaaren läpi. Reitin varrelle jäävän rakennuskannan muodostaa Iso-Mustasaaren lauttarannassa Rantakasarmi ja Pikku-Mustasaaren merisotakoulun rakennusten lisäksi Länsi-Mustasaaren asuinrakennukset. Kaikki reitin varrella olevat rakennukset palvelivat jotakin tarkoitusta vankileirin aikana.¹⁵ Saapuminen rakennuspaikalle muodostaa siten muistomerkin kannalta merkityksellisen kontekstin, jota suunnittelussa on mahdollista hyödyntää.

Näkymät

Rakennuspaikalta on näkymät avomerelle ja paikka myös näkyy merelle hyvin. Mantereen suuntaan rakennuspaikka ei näy. Rakennuspaikalla ei ole varjostavia elementtejä eikä korkeita maastonmuotoja. Aurinko pääsee paistamaan lähes esteettä koko päivän ajan. Keväisin ja syksyisin paikalle näkyy auringonlasku meren horisonttiin.

¹⁵ 1918-1919 Susisaaren lauttarannan Rantakasarmissa sijaitsi IV. vankipiirin tiloja, Länsi-Mustasaaren merisotakoulun rakennuksissa I. vankipiirin tiloja ja Pikku-Mustasaaren asuinrakennuksissa II. vankipiirin tiloja.

Etelään

Etelään avautuu esteetön näkymä avomerelle

Länteen

Viereinen tykkiasema ja maavalli näkymässä lännen suuntaan.

Pohjoiseen

Pohjoisessa näkymää hallitsevat maavalli sekä asuinrakennukset

Itään

Itään näkymä on telakka-alueelle sekä Susisaaren luoteiskulmaan.

Maaperä ja maastonmuodot

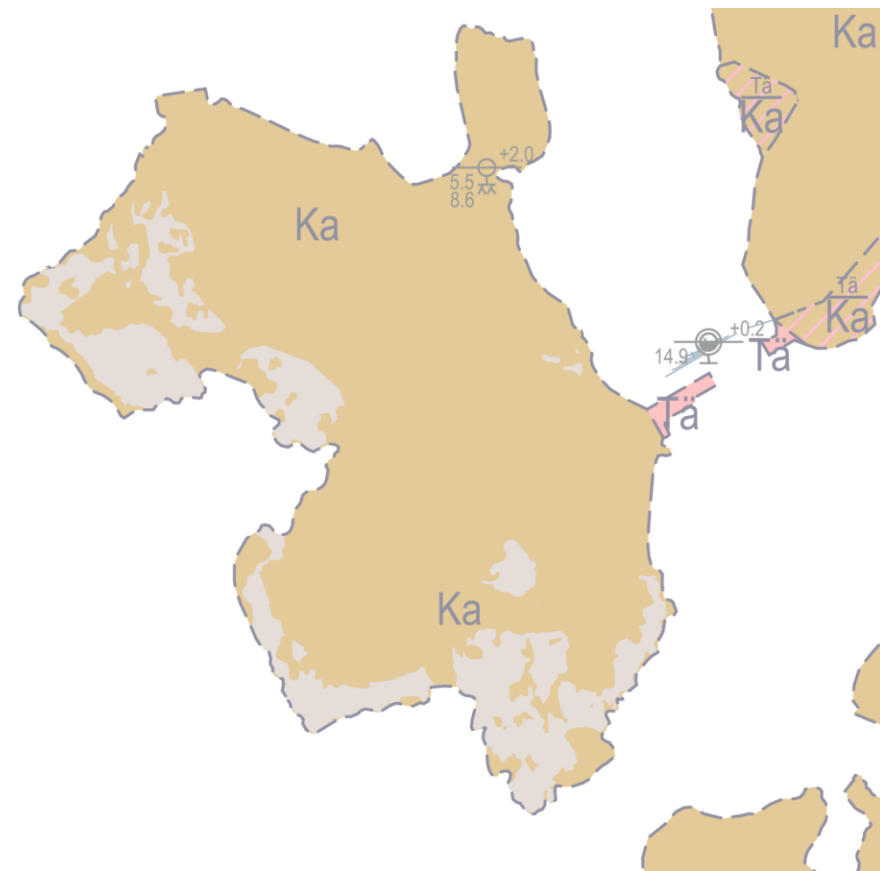
Rakennuspaikan korkeus merenpinnasta on noin kaksi metriä ja sijaitsee siten suositellun 2,8 metrin rakentamiskorkeuden alapuolella.¹⁶

Rakennuspaikalla kallio tulee maanpintaan tai maannos kallion ja maanpinnan välillä on ohut. Kallio muodostaa kuitenkin suuria pinnanmuodon vaihteluja, mutta alueelta löytyy myös tasaisempia kohtia, jonne rakentaminen on mahdollista ilman laajoja maaperän muokkaustöitä.

Rakennuspaikan pohjoispuolella sijaitsee vallivyöhyke. Valleja alettiin rakentamaan Suomenlinnan linnoitustavan muutoksen myötä erityisesti venäläisenä aikana ja ne ovat luonteenomainen osa Suomenlinnan maisemaa.¹⁷ Vallivyöhykkeitä on rakennettu Länsi-Mustasaarella eri aikakausill ja ne ovat myös jatkuvan muutoksen kohteena eroosion takia.

¹⁶ Parjanne ja Huokuna 2014, s. 49

¹⁷ Helander, ym. 1987, s. 193

Kuva 5: Helsingin kaupunki. Muokkaus: Riku Repo.

Suunnittelualan länsipuoleisia linnoitteita.

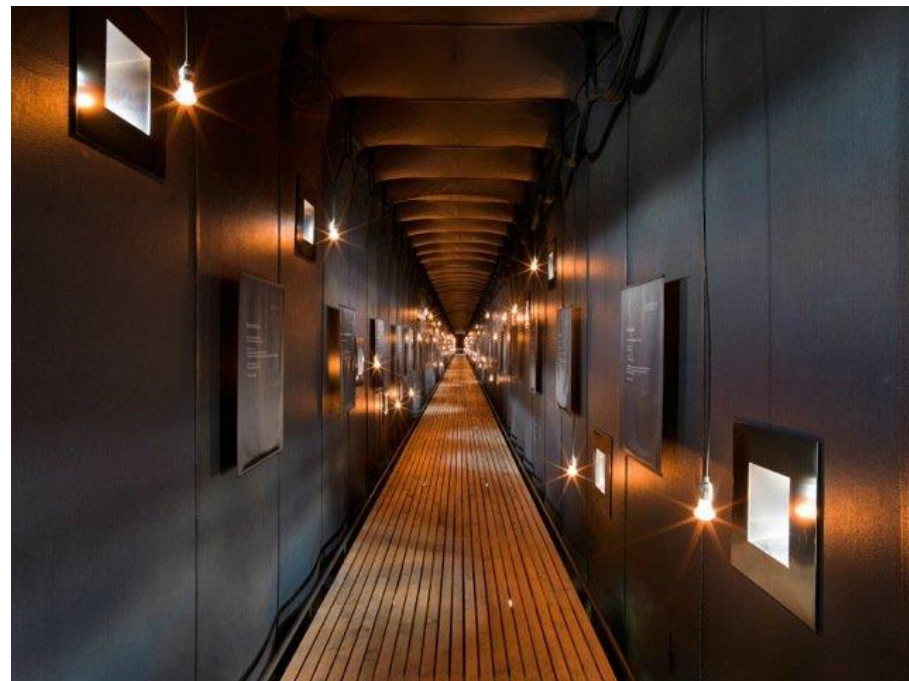

Pohjoispuolella vanha ammusvarasto.

5 Referenssit

Kuva 6: Andrew Meredith

Kuva 7: Andrew Meredith

5.1 Noitavainojen muistomerkki

Peter Zumthor

Peter Zumthorin ja Lousie Bourgeoisin suunnittelema muistomerkki Pohjois-Norjassa Vuoreijan (Vardø) saaren Steilnestissä sijaitseva on osoitettu 91:lle Steilnesetin noitavainoissa tuomitulle ja kuolleelle ihmiselle. Kokonaisuus koostuu kahdesta rakennuksesta: pitkästä Zumthorin suunnittelema rakennuksesta sekä Bourgeoisin suunnittelema taideteoksesta, jolle Zumthor suunnitteli lasisen suojarakennuksen.¹⁸

Pitkä puusta ja lasikuidulla vahvistetusta ja Teflonilla päällystetystä kankaasta valmistettu rakennuksen arkkitehtuuriin on vaikuttanut lähiympäristöstä löytyvät elementit: pitkät kalankuivaustelineet sekä kalastajien talot, joiden ikkunoissa palaa valo. Rakennuksen sisällä on 91 pientä ikkunaa ja ikkunoiden edessä roikkuvaa lamppua, jotka heiluvat kevyesti rakennuksen huojuessa tuulella. Jokaisen ikkunan yhteydessä on myös teksti, jossa kerrotaan uhrin nimi, syntymäaika, roviolla polton päivä, syytteet, uhrin tunnustus ja lopuksi tuomio.¹⁹

Pohdinta

Zumthorin suunnitteleman rakennuksen lineaarisuus on huomiota herättävä. Rakennus on varsin pitkä ja sen sisätilat koostuvat yhdestä käytävästä. Kävijä pakotetaan kulkemaan suunnittelijan valitsema reitti, jolloin suunnittelijan on mahdollista kontrolloida voimakkaasti kävijän kokemusta.

Rakennuksessa kävijä kävelee kaikkien noitavainoissa menehtyneitä ihmisiä kuvaavien ikkunoiden, lamppujen ja tekstien ohi. Kävijää ei voida pakottaa lukemaan uhreista kertovia tekstejä tai huomioimaan muistomerkkin symboliikkaa, mutta kapea lineaarinen tilaratkaisu johdattaa vähintäänkin toteamaan uhrien määrän. Zumthorin tavoite on saattaa ihmisten tietoon tietoa uhreista, oikeudeksi ja laiksi puetusta epäoikeudenmukaisuudesta sekä kuolemasta²⁰. Zumthor on kuitenkin todennut, että rakennuksen tarkoitus on olla enemmän tunnetta herättävä kuin didaktinen²¹.

¹⁸ Zumthor 2014, s. 171-172

¹⁹ Ibid., s. 171

²⁰ Ibid.

²¹ Bourgeois;Zumthor ja Rønning 2016, s. 31-32

Kuva 8: Eisenman Architects

5.2 Holokaustimuistomerkki

Peter Eisenmann

Berliinissä Brandenburgin portin eteläpuolella sijaitseva Peter Eisenmannin suunnittelema muistomerkki rakennettiin vuosina 2003-2005²². Muistomerkki käsittää 2711 paasia, joita Eisenmann kutsuu steeloiksi, ja jotka kuvaavat holokaustin uhreja.

Steeleiden koot vaihtelevat siten, että yhdessä ne muodostavat aaltoilevan kokonaisuuden. Maapohja muistomerkkin alueella on myös aaltoileva. Pitkät näkymäakselit steelojen välillä yhdessä aaltoileva maapohja pyrkivät disorientoimaan kävijän, mikä kuvastaa juutalaisten tunteita toisen maailmansodan aikana.²³

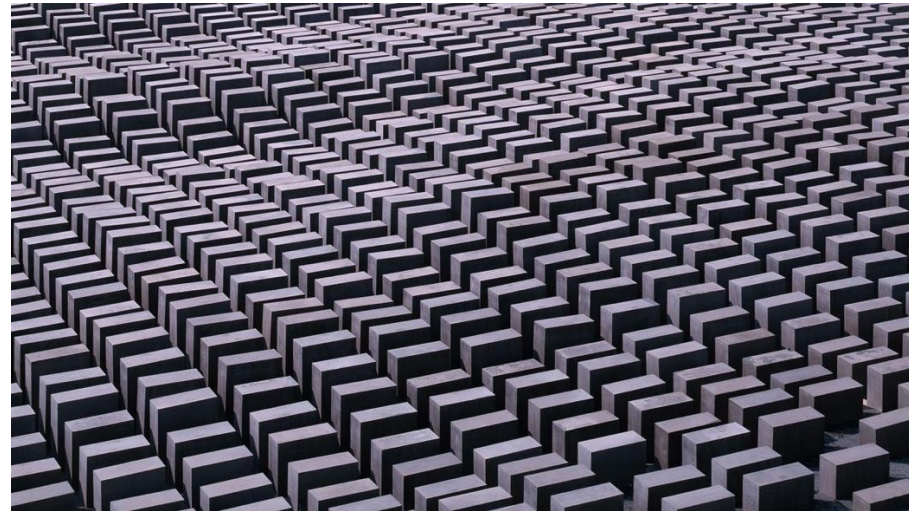
Steeleissa ei ole uhreja yksilöivää tunnistetta, vaan kaikki informaatio uhreista ja tapahtumista on koottu muistomerkkin alla sijaitsevaan tilaan.²⁴ Steelat ovat tehty betonista ja niiden hienovalupinta korostaa homogeenisuutta ja uniikkiuden puutetta. Pinta on käsitelty antigrabiittipinnoitteella, jota Eisenmann kuitenkin vastusti²⁵.

²² Craven 2019 (26.4.2023)

²³ Ibid.

²⁴ Memorial to the Murdered Jews of Europe (26.4.2023)

²⁵ Craven 2019 (26.4.2023)

Kuva 9: Eisenman Architects

Kuva 10: Eisenman Architects

Pohdinta

Steelejen samankaltaisuus viittaa juutalaisten käsittelyyn massana. Steelejen tasainen pinta vahvistaa entisestään vaikutelmaa identiteettittömyydestä. Korkeus kuitenkin vaihtelee, mikä kuvastaa jokaisen tosiasiallista yksilöllisyyttä.²⁶

Suomessa tilanne ei kuitenkaan sama kuin natsisaksassa, missä juutalaisia kohdeltiin täysin identiteettittömänä massana. Suomessa varta vasten perustetut valtiorikosoikeudet tuomitsivat henkilöitä, keillä oli identiteetti.²⁷ Vankeudessa identiteetti kuitenkin riisutaan suurilta osin.²⁸

Holokaustimuistomerkin steelat toimivat mielestäni hyvin uhrien kuvaajana. Ihmisen mittakaavaiset, fyysiset kappaleet tuovat konkretiaa muutoin ehkä abstraktilta tuntuvaan aiheeseen. Kappaleet auttavat myös hahmottamaan määrää, jos sitä halutaan erikseen korostaa.

Muistomerkin myös steelojen muodostamat rivit tuovat vakavuuden ja painavuuden tuntua ja tuovat mielikuvan järjestelmällisyydestä. Ehkä jopa mielikuvan rationaalisesta logistiikasta, jota massatuhoaminen on vaatinut. Holokaustimuistomerkki on haluttu järjestää siten, että siellä voi liikkua vapaasti ja jokainen voi kokea sen tavallaan. Tämä on selkeästi erilainen lähestymistapa kuin esimerkiksi Zumthorin muistomerkin Steilnesetissä, jossa kävijää ohjataan tiukasti. Pidän kumpaakin lähestymistapaa perusteltuna enkä näe, että toinen olisi toista parempi.

²⁶ Ibid. Jossa Eisenmann kertoo, että mahdolliset grafiitit kertovat ihmisten ajattelusta, mikä pitäisi sallia.

²⁷ Valtiorikosoikeuksien toiminnasta ks. tarkemmin esim. Haapala, ym. 2009, 335-342.

²⁸ Vanki Elli Nurminen kuvailee vankien kohtelua: ”Meidät talutettiin junaan, joka oli varsin pitkä ja kaikissa vaunuissa oli naisia. Ei se ollut mikään matkustajavaunu, vaan tavaravaunuja, härkävaunuja niin kuin siihen aikaan sanottiin, ja nämä oli sullottu täyteen vankeja, jolloin niin kuin olemme nähneet nyt myöhemmin näistä vankivaunuista tuolla ulkomailla Saksassa ja muualla, jossa juutalaisia vietiin, niin samalla tavalla meitä punaisia vankeja vietiin härkävaunuissa, joiden ovat työnnettiin kiinni ja siellä sai olla sitten omissa oloissa niin kuin kykeni.” Pekkalainen ja Rustanius 2007, s. 46.

Kuva 11: Safdie Architects

Kuva 12: Safdie Architects

5.3 Yad Vashem *Moshe Safdie*

Moshe Safdien suunnittelema uusi holokaustimuseo Yad Vashemin alueella on kolmion muotoinen rakennus, joka sijoittuu osin vuoren rinteeseen sisään. Rakennuksen päätyjulkisivut työntyvät ulokkeina vuoren rinteestä. Päämassan harjaa pitkin kulkee yli 200 metriä pitkä kattoikkuna²⁹.

Museon seinät, ala- ja yläpohja on teräsbetonia. Rakennuksen perustaso laskee molemmista päistä ja keskimassan tila kapenee massan keskikohtaa kohti mennessä.³⁰

Pohdinta

Rakennuksen sijoittuminen osin maan alle vaikeuttaa sen ulkoisen hahmon hahmottamista maasta käsin. Myöskään sen mittakaava ei selviä katsojalle. Vasta ilmasta käsin tapahtuva tarkastelu paljastaa rakennuksen hahmoa ja mittakaavan huomattavasti paremmin.

Voimakkaan lineaarista keskitilaa rikkoo siihen nähden kohtisuoraan asettuvat muut näyttelytilat. Keskeistila kuitenkin muodostaa akselin, jonka päättää ulkotila ja näköala ympäristöön. Ratkaisulla on saatu rakennukseen muitakin tiloja ilman, että varsin rajatun akselin voimakas visuaalinen vaikutus katoaa.

Akselin betonin yksiaineinen materiaalisuus luo mielikuvan rakennuksesta objektina, joka lävistää vuorenrinteen. Yksiaineisuus auttaa myös pitämään rakennuksen keskikohdan visuaalisesti eheänä sivutilojen olemassa olosta huolimatta.

²⁹ The Holocaust History Museum Architecture

³⁰ Ibid.

Kuva 13: Mili Sánchez Azcona

Kuva 14: Mili Sánchez Azcona

5.4 Brionien hauta

Carlo Scarpa

Carlo Scarpan Brionin pariskunnalle suunnittelema hautapaikka sijaitsee San Vito d'Altivon kylässä Torinon lähellä. Hautapaikka koostuu 2000 m² alueen kokonaisuudesta, joka rakennettiin vuosina 1968-1978. Sisäänkäynti alueelle tapahtuu koristeellisen propylaian eli monumentaaliportin kautta. Sisäänkäyntiä koristaa kahden toisensa leikkaavan ympyrän muodostama vesica piscis -symboli, joka kuvastaa Brionin pariskunnan liittoa.³¹

Koko aluetta leimaa vahva materiaalin tuntu. Materiaalina rakennelmissa Scarpa on käyttänyt lähes yksinomaan betonia, mutta yksityiskohdissa on käytetty myös muita materiaaleja. Scarpa sai toteuttaa täysin oman visionsa mukaisen suunnitelman ja hankkeella oli suuri budjetti. Scarpa suunnitteli alueen hyvin koristeelliseksi, jossa symboliikka ja narratiivisuus on vahvasti läsnä.³² Alueella on käytetty betonin lisäksi paljon vettä. Budhalaisessa puutarhassa vesi ja kivi symboloivat elämän mysteeriä.³³

Alueen rakennuksiin kuuluu sisäänkäyntirakennuksen lisäksi pieni meditatiopaviljonki sekä kappeli. Giuseppe ja Onorina Brionin haudat sijaitsevat ulkotilassa betonisen kaaren alla. Betoni on lähes yksinomaan valettu lauta-muottiin, jonka muottijäljet betonipinnassa selvästi nähtävissä. Yksityiskohdissa, joilla on erityistä arvoa, on käytetty keramiikkaa, luonnonkiveä ja pronssia. Esimerkiksi symboleita on korostettu keramiikalla ja Brionien haudat ovat luonnonkiveä ja pronssia.

Pohdinta

Brionien haudassa yhdistyy voimakas geometrisuus sekä materiaalisuus. Estetiikan lisäksi näihin liittyy paljon symboliikkaa.

Scarpan suunnitelman muotokieli ja yksityiskohdat ovat ihailua herättäviä. Muodon yhdistäminen symboliikkaan on kiehtovaa. Esimerkiksi pariskunnan hautamonumentit nojaavat toisiaan kohti kuvastaen heidän kiintymystä toisiaan kohtaan³⁴. Koristeellisuus sopii mielestäni todella hyvin juuri tämänkaltaiseen hautamuistomerkkiin. Varsinkin kun hauta kuuluu pariskunnalle, joka perusti muotoilusta tunnetun liikeyrityksen³⁵.

Scarpan sanotaan ammentaneen paljon historiallisista teemoista ja muista kulttuureista. Viitteitä tästä on byzanttilaisesta keramiikasta ja itämaisesta Zen-puutarhasta. Teemat yhdistyvät Scarpalle tyypillisellä porraskoristuksella.³⁶ Teemojen lainaaminen kaukaa kantaa mielestäni haudassa hienosti. Suunnitelmasta huokuu ajatus, että tarkoituksena on ollut toteuttaa symbolikaltaan rikas, mutta myös esteettisesti kaunis kokonaisuus. Samanlainen lähestymistapa ei toimi kaikkialla, mutta ainakin paikallisesta historiasta lainaaminen voi sitoa suunnitelmaa kontekstiin lujemmin.

³¹ Azcona 2023 (26.4.2023)

³² Ibid. (26.4.2023)

³³ Carlo Scarpa Biography (26.4.2023)

³⁴ Azcona 2023 (27.4.2023)

³⁵ Preti 2021 (27.4.2023)

³⁶ Idib.

”Arkkitehtuuri on pohjimmiltaan luonnon jatketta ihmistekoisessa maailmassa, ja se luo havaitsemisen perustan ja horisontin, josta maailma koetaan ja ymmärretään.”³⁷

-Juhani Pallasmaa

³⁷ Pallasmaa 2016, s. 29.

5.5 Pohdintoja muistomerkistä

Olen pohtinut paljon sitä, mitä ajatuksia ja tunteita rakennuksen tulisi herättää. Tarkoitukseni ei ole tuottaa rakennusta, joka on vain fyysinen muistutus tapahtumista, vaan tarkoitukseni on arkkitehtuurin keinoin herättää rakennuksen kokijassa jotakin, joka saa tämän pohtimaan jotakin, jossa näkee yhteyden tapahtumien, rakennuksen ja oman elämänsä välillä. Tavoitteena on siten tuottaa merkityksellinen kokemus.³⁸ Jotta merkityksellinen tapahtuma voi syntyä, tulee tiettyjen ehtojen täyttyä.

³⁸ Tarkoitan tässä merkityksellisellä kokemuksella sellaista, jossa kävijä haastetaan kohtaamaan eksistentiaalisia kysymyksiä. Tässä tunne on tärkeässä osassa. Mutta jos tunne muodostuu liikaa pelkästään visuaalisen arkkitehtuurin - ”kuvien” – kautta, alkaa arkkitehtuurin merkityksellisyys kadota nopeasti. Ks. Pallasmaa 2016, s. 29.

Muistomerkin vaatimukset

Tiedottava funktio

Ensiksi, tulee tapahtumien olla tiedossa. Tätä voi pitää puhtaasti tiedollisena tavoitteena, jonka rakennuksen tulee täyttää. Jokaisella kävijällä tulee olla mahdollisuus saada tietoonsa tapahtumat, jotka perustelevat rakennuksen olemassaolon. Rakennuksen tulee siten täyttää tiedottava funktio. Asiassa täytyy pohtia sopiva symbolitasoa. Nyky-yhteiskunta on siirtynyt käyttämään kirjallisia symboleita materialististen sijaan. Vaikka arkkitehtuurilla onkin vielä opettava ja tiedottava funktio, voi viestin aiotun viestin välittämiseen joutua käyttämään useita erilaisia symbolitasoja, niin materiaalisia kuin kirjallisiakin.³⁹ Palataan myös kysymykseen, kuinka eksplisiittisesti muistomerkin tulee kommunikoida herättääkseen tiedostusta tai tuntemuksia.

Tunteen herääminen

Jotta rakennus voi herättää ajatuksia, tulee sen mielestäni herättää tunteita. “Nykyään ympäristötaiteen on yhä vaikeampi pysäyttää kun ihmiset eivät enää jää ihmettelemään taiteen outoja valoilmioita. Kaikki katukuvaan kulumattomat asia luokitellaan taiteeksi”⁴⁰

Ajatusten herääminen

Rakennus toimisi tässä ketjussa katalyyttinä, joka auttaa meitä yhtäältä tiedostamaan historiaamme ja toisaalta ottamaan siitä oppia. Se, mihin heränneet ajatukset vaikuttavat, on yksilöllistä, mutta toiveena on, että lopulta vaikutukset voidaan nähdä parempana yhteiskuntana. Eikö tämä ole pohjimmiltaan yksi taiteen tehtävistä?

Mikä tunnelma on sellainen, että kokija on vastaanottavainen symboleille ja niiden herättämille ajatuksille? Ensiksikin ajattelen, että katsoja on irrotettava ulkopuolisesta kontekstista riittävässä määrin, että tällä on mahdollisuus keskittyä rakennukseen. Tämä luo itsessään joitakin reunaehtoja myös tunnelman luomiseen, pääosin aukotuksen suhteen. Aukotus ei voine olla kovin runsas, jotta rakennuksesta ei pääse syntymään näkymiä ympäristöön, jos tällaista arkkitehtuurin keinoa halutaan käyttää.

Niukka aukotus johtaa luonnonvalosta niukkaan sisätilaan, jota tarvittaessa voidaan valaista valaisimin. Tämä on tarpeellista erityisesti pimeinä vuodenaikoina. Keinovalon käytön tulee olla kuitenkin hyvin harkittua ja kohdennettua, että haluttu vaikutus saadaan aikaan.

Mikä tämä vaikutus sitten on? Mielestäni suljettu, rauhallinen ja hieman mystinen tunnelma soveltuu tarkoitukseen, mille muun muassa niukka aukotus luo hyvät edellytykset.

Maisemat

³⁹ Ks. Yi-Fu 1977, s. 114-117.

⁴⁰ Arkkitehti 4/2000, s. 94.

Opinnäytetyön evoluution pohjalta olen ajatellut, että maisemalla on erityinen merkitys myös taideteoksena toteutettavassa opinnäytetyössä ja se on keskeisessä osassa symboliikassa.

Vangeilla ei ollut mahdollisuutta valita maisemia, joita katsella. Rajoitetuimmillaan maisemat lienevät olleet päävartion sellisiivessä, jossa vangit odottivat kuolemantuomionsa täytäntöönpanoa. Sellin katonrajassa sijaitsevasta ikkuna-aukosta näkyy pelkkää taivasta. Maisema, joka tuolla hetkellä on varmasti ollut erityisen voimakas. Välillä vangit saattoivat nähdä merelle vähintäänkin avomerren puolella sijaitsevilta uimapaikoilta. Luultavasti useampi vanki on luonut silmäyksen horisonttiin mielessään toive sinne pääsystä.

Maisemaan avautuvan näkymän tulee olla harkittu, ei mielivaltaisen tarjoava. Haluan välttää tässä usein maisemiin avatun rakennuksen ongelman: sitä on aivan liikaa. Jos maisemaa tarjotaan suuri määriä ja vieläpä yhdellä kertaa, tulee mieleen suunnittelijan mielikuvituksettomuus. On helppoa antaa maiseman tehdä työ suunnittelijan puolesta.

Kyse on jonkinlaisesta paradoksista: upeasta maisemasta voi mielestäni saada tylsän ja helposti kulutetun tarjoamalla sitä liikaa ja ilman käsittelyä. Ehkä kyseessä on sama vaikutus kuin missä tahansa muussakin nopeasti ja helposti mielihyvää tuottavasta asiasta. Aivokemia pitää huolen siitä, että mikään ei lopulta saata riittää.⁴¹ Sen sijaan säännöstely ja näkymän huolellinen asettelu voi tarjota katsojalle enemmän ajatuksia ja se voi olla keino välttää liiallinen aistiärsytys.⁴²

⁴¹ Ks. Aiheesta tarkemmin esim. Tuulari ja Karlsson 2017.

⁴² Bachelard kirjoittaa Superviellen runosta, jossa talo vastaanottaa ympäristönsä niin, että sitä voi pitää talon osana. Hän luonnehtii runon taloa “ahnaaksi näkemään” ja jatkaa: “Näkeminen on sille ominaista. Se näkee maailman, ja maailma on sen. Mutta herkuttelunhaluisen lapsen tavoin se syö silmillään enemmän kuin vatsallaan. Tuo talo on esimerkki liiallisesta kuvasta, jollainen saa kuvittelun filosofin jo etukäteen hymyilemään järkevälle kritiikille”. Bachelard 2003, s. 181.

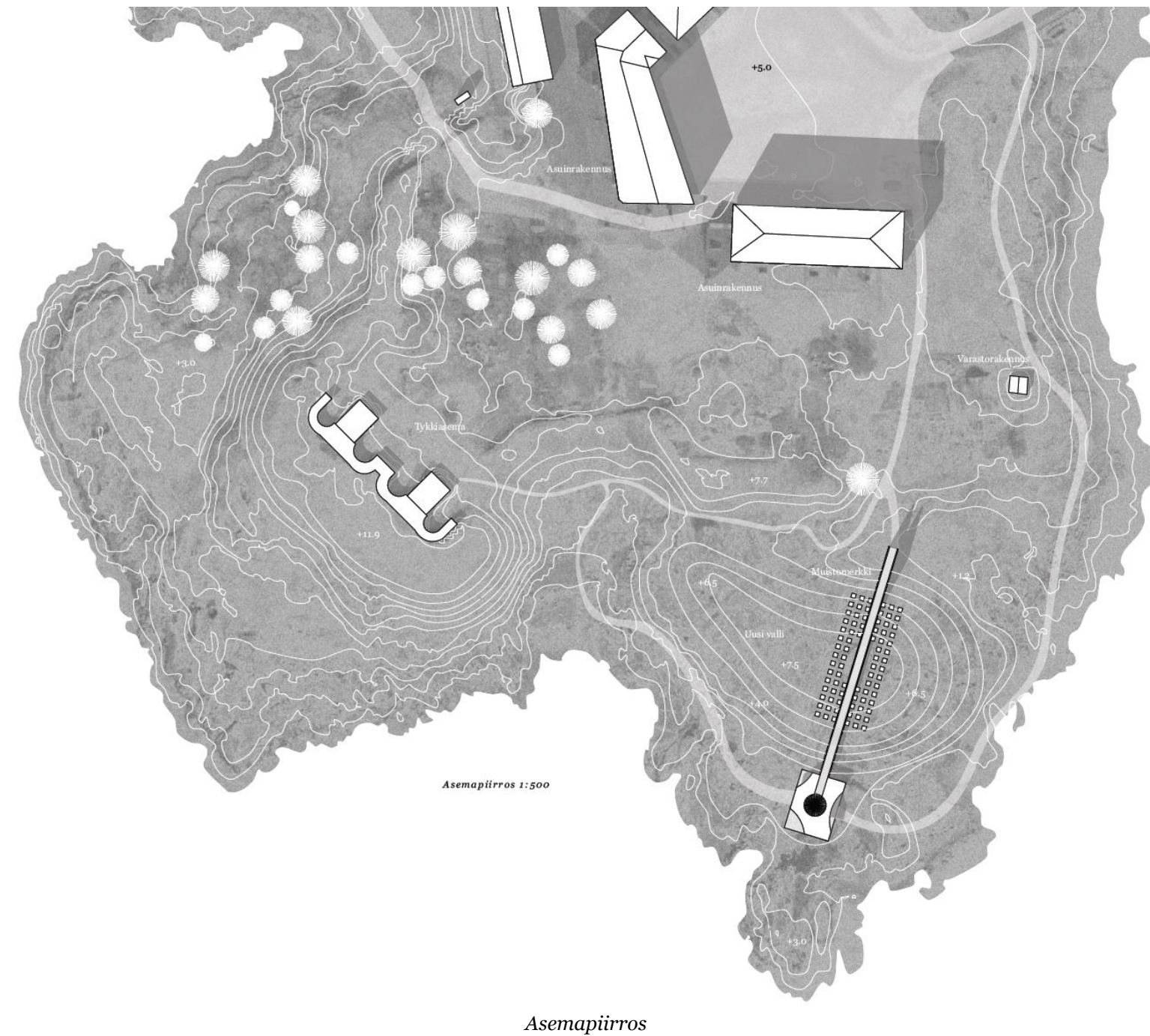
6 Suunnitelma

6.1 Tavoite

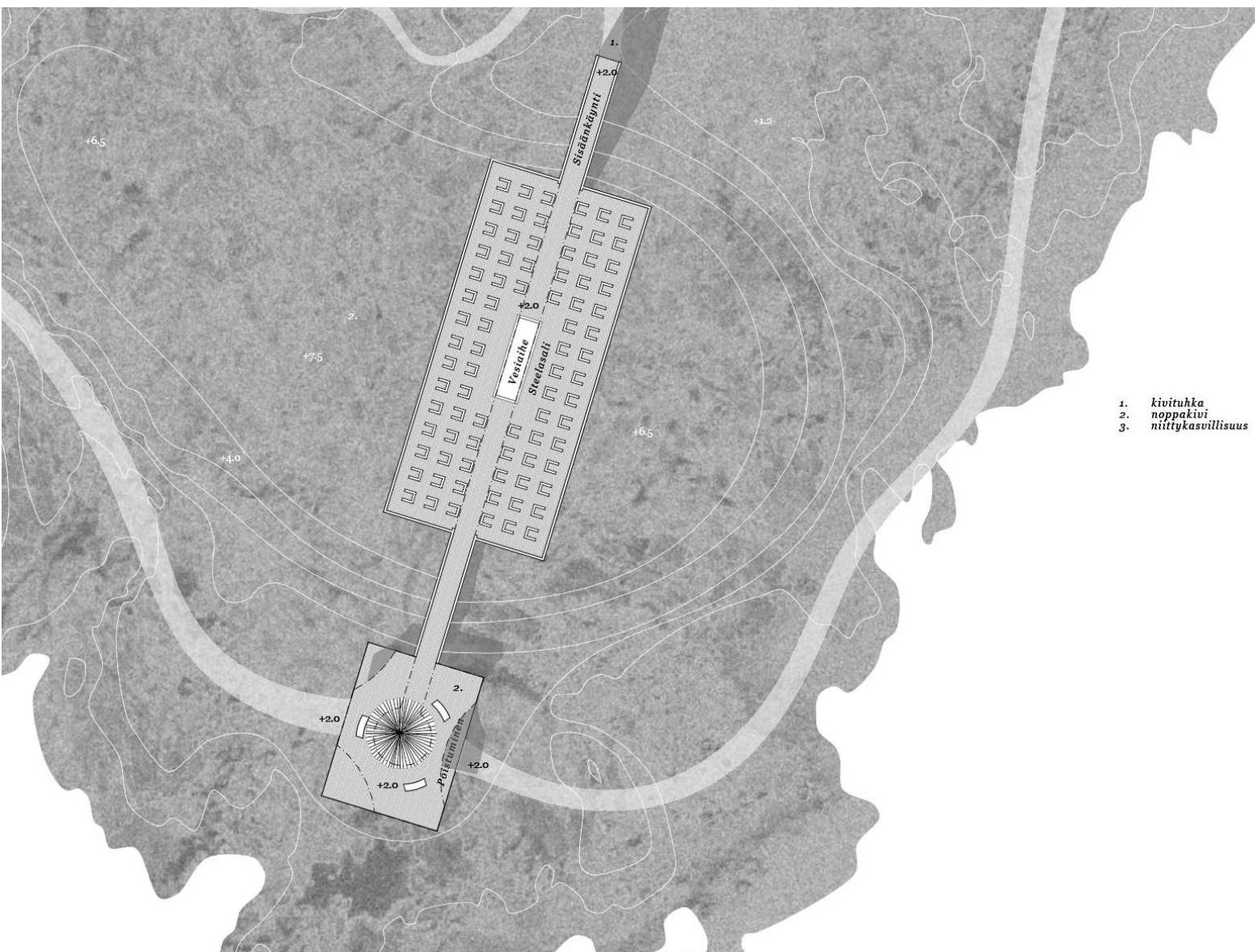
Suunnitelman tavoitteena on luoda muistomerkkinä toimiva rakennus. Muistamisen väline, joka auttaa yhteiskuntaamme kehittymään ja ehkäisemään sisällissodan kaltaisia tilanteita tapahtumasta tulevaisuudessa.

Rakennuksen esisijaisena tavoitteena on herättää katsojassa mielenkiinto, ajatus ja tunne. Näihin tavoitteisiin ei rakennussuunnittelija voi suoraan vaikuttaa, mutta luomalla arkkitehtuuria voi suunnittelija luoda olosuhteet, jossa mielenkiinnon, ajatusten ja tunteen herättäminen on mahdollista. Rakennuksen toiminnallisuus on tässä opinnäytetyössä näihin tavoitteisiin nähden toissijainen.

Suunnitelman tilaohjelma on erittäin yksinkertainen ja koostuu ainoastaan kylmistä tiloista. Tilojen jättäminen kylmiksi ja osittain sään armoille, kuvastavat vankileirin karuja oloja ja antavat mielestäni syvyyttä moniaistiseen arkkitehtuurikokemukseen⁴³. Olosuhteet vaikuttavat kävijän kokemukseen muistomerkistä, mitä pidän kiinnostavuutta lisäävänä seikkana.

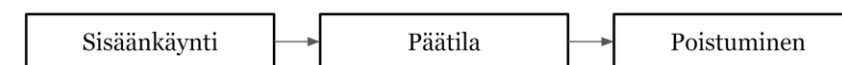

⁴³ Leirin olosuhteista ks. esim. Jokipii 2016, s. 29-32.

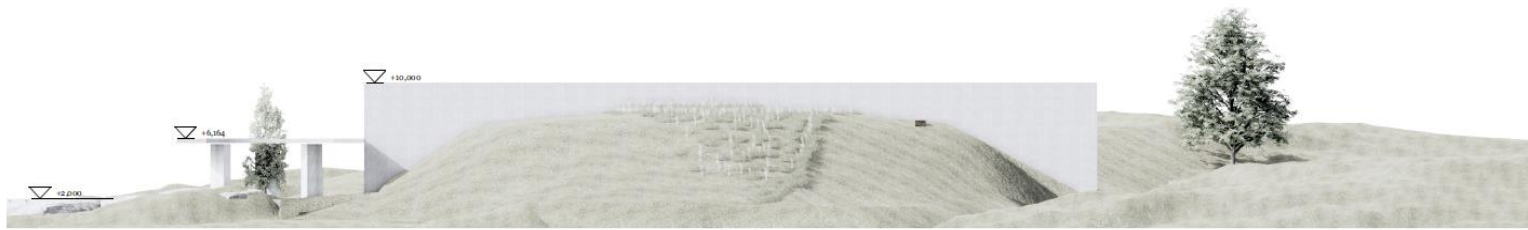

6.2 Tilat

Pohja- ja pihapiirustus

Yksinkertainen tilaohjelma koostuu kolmesta tilasta: pitkästä ja kapeasta sisäänkäynnistä, päätilasta (steelasali) sekä toisen pitkän ja kapean käytävän päässä sijaitsevasta poistumistilasta.

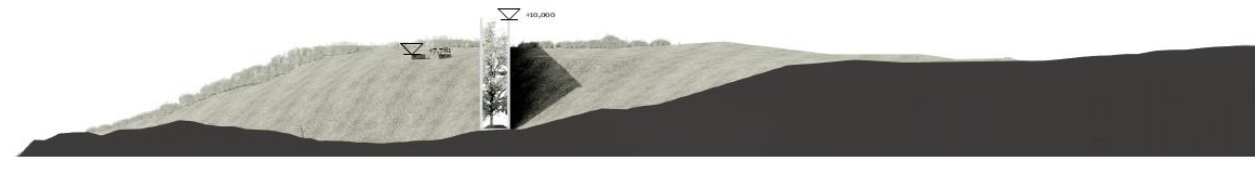
Julkisruutu itään 1:200

Julkisruutu etelään 1:200

Julkisruutu länteen 1:200

Julkisruutu pohjoiseen 1:200

6.3 Julkisivut ja pinnat

Maa-aines

Venäläisellä ajalla useat rakennukset peitettiin maa-aineksella.⁴⁴ Muistomerkien peittäminen osin maa-aineksella palvelee hyvin ajatusta, että rakennus ei hahmotu kunnolla tai kokonaan etäältä tarkasteltaessa. Mieleeni tulee yhtymäkohdat puolustuslaitteisiin ja linnoitteisiin, joiden naamioinnin tarve on ilmeinen. Ajatus vain osin maasta pilkistävästä bunkkerista on sopiva. Maa-aineksella voi ajatella olevan myös konkreettinen sidos kontekstiin Suomenlinnassa: saarille on rakennettu maavalleja puolustustarkoituksessa.

Mielestäni tämä sovitaa rakennusta ympäristöönsä sopivalla tavalla. Vaikka ratkaisu tuntuu jollakin tapaa itsestäänselvyydeltä, ei se ole banaali. Lisäksi ratkaisu antaa hyvät mahdollisuudet arkkitehtoniseen ilmaisuvoimaan näkyvien rakenteiden muodonannolla. Maisemasta erottuvan arkkitehtuurin määrää ja laatua on myös helppo säädellä ympäristöön sopivaksi maa-aineksen määrää säätämällä.

Suomenlinnan maaperä on pääasiassa kalliota eikä maavallien rakentamiseen soveltuvaa maa-ainesta ole ollut saarilla, joten kaikki valleihin käytetty maa-aine on täytynyt tuoda muualta.⁴⁵ Tältä osin myös kaikki myöhemmin rakennettavat vallit täyttää jonkinasteisen autenttisuuden vaatimuksen, jos ratkaisun sopivuutta tällä kriteerillä halutaan arvioida.

Betoni

Rakennuspaikan viereinen venäläisen ajan linnoite on tehty betonista. Saarella on myös muita betonisia rakenteita mm. betonisia ilmatorjunta-asemia. Betoni soveltuu rakennusmateriaaliksi ja julkisivupinnaksi juuri linnoiteyhdyden takia.

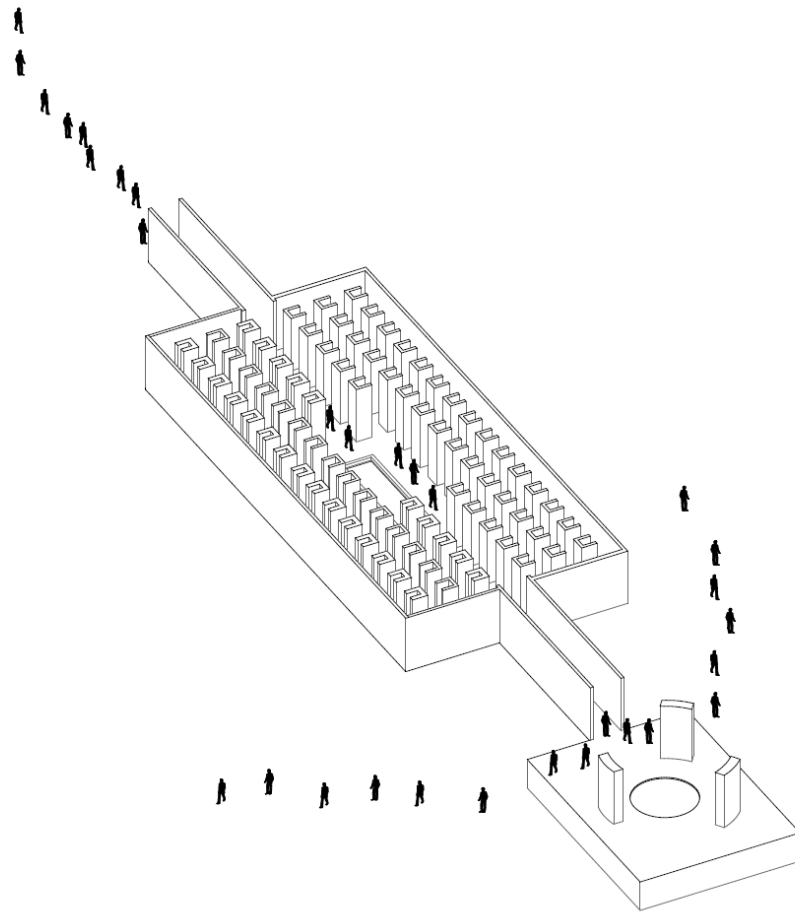
Betonit on puhtasvalupintaisia paitsi poistumisen kolme pilaria ovat lautamuottipinnalla.

Teräs

Rakennuspaikan viereisen linnoitteen ruosteiset teräsövet luovat mielenkiintoisen parin betonin kanssa. Terästä käytetään suunnitelmassa vain pienessä roolissa. Kattoikkunoiden betonikaulukset on ympäröity Corten-teräksellä, joka sulautuu kauniisti maavallin kasvillisuuden sekaan.

⁴⁴ Ks. maavalleista suunnittelualan analyysi

⁴⁵ Mälkki 2023

6.4 Keskeiset suunnitteluratkaisut

Suunnitteluprosessi lepäsi vahvasti eri etäisyyksiltä tapahtuvaan tarkasteluun ja siihen sidottuun symboliikkaan. Tarkoituksena oli muodostaa koherentti kokonaisuus, jossa rakennusta lähestyttäessä kävijän on mahdollista löytää aiheeseen liittyvää vertauskuvallisuutta ja mielenkiintoa niin etäältä kuin läheltäkin.

Suunnitteluprosessi noudatti johdonmukaisesti järjestystä, jossa suunnittelin etäältä hahmottuvat suuret linjat ensin ja etenin sitten yhä lähemmäs yksityiskohtia. Järjestys tuntui luontaiselta ja mielekkäältä. Sen lisäksi ylemmän tason tarkastelu loi luontevasti pohjan lähemmän tason suunnitteluratkaisujen kehittämiseen.

Käytetyt suunnitteluratkaisut tukevat myös loogisen narratiivin muodostumista.

Betonirakenteisena rakennuksena muistomerkki kuuluu P1 paloluokkaan.⁴⁶

⁴⁶ RT 103131 Rakennuksen paloluokan määrittäminen ja keskeiset palotekniset vaatimukset 2019.

Akseli

Massoitte

Rakennuksen hahmossa korostuu voimakas lineaarisuus. Rakennuksen kaksi puolta edustavat kahta ideologiaa. Massojen välissä on aukko, joka kuvastaa ideologioiden välistä kuilua. Kuilu umpeutuu vasta rakennuksen poistumistilassa, joka kuvastaa sodan loppumista ja ihmisten lopulta saavuttamaa yhtenäisyyden tunnetta.⁴⁷

Massojen väliin jäävä tila muodostaa lineaarisen akselin, joka halkaisee päätilan. Päistä avoin ja kahdelta sivulta rajattu tila korostaa keskelle jäävää kuilua.⁴⁸

Arkkitehtuurissa lineaarisuudella voidaan kuvata etenevää tai eteenpäin vievää liikettä.⁴⁹ Suunnitelmassa lineaarisuus toimii narratiivin eteenpäin viejänä sekä steeloja organisoivana elementtinä.

Rakenne

Saapumis- ja päätila muodostuu kahdesta toisistaan erillisestä puolikkaasta. Rakennuksen yläpohja kannatetaan pilareilla, joihin toimivat päätilan steelat. Lisäksi yläpohjan aukkoa reunustavia betoniseiniä on mahdollista käyttää lippupalkkeina.

Kallion päältä poistetaan routiva maa-aines rakennuksen alalta ja tasataan routimattomalla maa-aineksella. Alapohjan kantava rakenne on 80 mm betonilaatta.

⁴⁷ Kansan yhtenäisyys osoitettiin viimeistään talvisodassa, mistä voidaan puhua myös ”talvisodan ihmeenä”. Tähän vaikuttavista seikoista ks. tarkemmin esim. Soikkanen 1999, s. 235-251.

⁴⁸ Ks. Ching 2014, s. 135.

⁴⁹ Ks. Ibid., s. 67.

Rakennus osana maisemaa

Hahmotettavuus

Rakennuksen massa peitetään osin maa-aineksella. Tarkoituksena häivyttää rakennuksen hahmoa sekä kiinnittää rakennusta kontekstiin tiukemmin.

Hahmon häivyttäminen kuvastaa muistomerkin aiheen hahmottamista, joka on mielestäni jäänyt nykyisessä keskustelussa hieman hyhmäiseksi. Vasta lähempi tarkastelu avaa aihetta ja antaa paremmat edellytykset sen hahmottamiselle. Rakennuksen hahmo tai massa ei selviä etäältä tarkasteltuna, vaan kävijältä vaaditaan mielenkiintoa ja lähemmäksi siirtymistä, jotta rakennuksen todelliset ulottuvuudet paljastuvat.

Maa-aineksella on myös rakennusta kontekstiin sitova tarkoitus. Maavallit ovat toimineen osana Suomenlinnan puolustusjärjestelyjä ja niitä on rakennettu eri aikoina. Maavalleilla on myös myöhemmin peitetty aiemmin rakennettuja rakennelmia ja ne ovat osa Suomenlinnan tunnusomaista maisemaa.⁵⁰ Suunnitelmassa rakennus läpäisee rakennettavan maavalli, mikä kuvastaa myös tiedon ja totuuden voittoa esteistä.

Rakenne

Pääosa rakennuksen massasta peitetään maa-aineksella. Maapaineseinät on vahvistettu kestävästi seinään kohdistuvan vaakasuuntaisen voimat. Maata vasten olevat seinät vesieristetään limitetyllä ja hitsatulla bitumikermillä.

Yläpohjan viherkatto koostuu min 250 mm kasvualustakerroksesta ja kohdasta riippuen 0...1000 mm täytemaakerroksesta. Täytemaakerroksen vahvuus vaihtelee vallin muodon mukaan. Kantavaa rakennetta kasvien juurilta suojaamaan tulee juurisuojakermi. Yläpohjan betonipinta on kallistettu ulospäin 1:50 ja vedeneristetty kolminkertaisella, limitetyllä ja hitsatulla bitumikermillä.

⁵⁰ Ks. maavalleista rakennuspaikan analyysi luku 4.1.

Sisäänkäynti

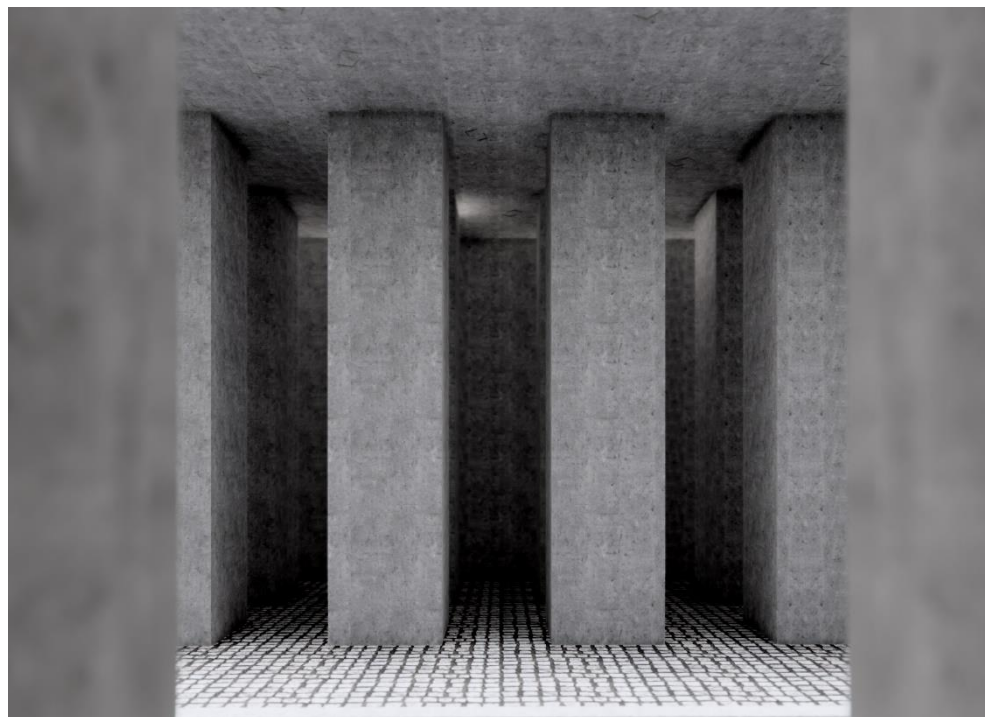
Sisäänkäynti

Sisäänkäyntinä toimii korkea ja kapea tila, joka on avoin ylös. Pitkä käytävä kuvastaa tietä sotaan ja uhrien syntymiseen.

Rakenne

Sisäänkäyntiä reunustaa 200 mm vahvuiset betoniseinät. Seinät on perustettu suoraan kallion päälle. Pinta on puhtasvalupinta.

Ympäristöministeriön asetus rakennusten paloturvallisuudesta (848/2017) 34.3 §:ssä säädetään, että rakennuksen uloskäytävän tulee olla vähintään 1200 mm leveä ja 2100 mm korkea. Sisäänkäynnin seinien välinen etäisyys on käytävän pituudesta ja liikenteen sujuvuudesta johtuen 1800 mm.

Steelat

Steela symboloi kuollutta ihmistä. Uhrin kuvataan osana massaa, jolla ei ole identiteettiä, yksilöllisyyttä tai ihmisarvoa. Väkivaltaa lieene helpompi kohdistaa sellaiseen, jota ei pidä ihmisenä. Vangit ehkä haluttiin nähdä tällaisina.

Jokaisen vangin takana on kuitenkin ihminen, joka on syntynyt vastoin kaikkia odotuksia.⁵¹ Kaikella todennäköisyydellä tämä ihminen on kokenut elämässään yhtä sun toista vaikuttanut monien muiden ihmisten elämiin, rakastanut ja tullut rakastetuksi, oppinut, ajatellut, ollut osa kollektiivia ja kollektiivista mieltä. Teoista huolimatta, ehkä joitakin tapauksia lukuun ottamatta, voi ihmisen elämän ennen aikaista päättymistä pitää traagisena haaskauksena.⁵² Paljon potentiaalista energiaa katoaa.

Vaikka Helsingissä ei voida puhua massoittain tuhoamisesta, on toiminta ollut järjestelmällistä ja institutionalisoitua. Siksi on sopivaa, että steelat asetuvat rationaaliseen muotoon.

Steelat näyttävät erilaisina eri puolista. Toiselta puolelta steela on lähes identiteetiton, kasvoton. Toisella puolella steelassa on syvyyttä ja yksilöllisyyttä. Steelan tällä puolella on mahdollista kertoa vangeista, näiden perheistä ja elämästä.

Steelojen sisäpuolella on 600x800 mm tila taiteilijan taideteosta varten. Rakennuksena massa mahdollistaa mitoituksen säätämistä jonkin verran. Ajatuksena on, että taiteilija luo jokaiseen steelaan yksilöllisen taideteoksen, joka kertoo ihmisestä uniikkina taideteoksena.⁵³

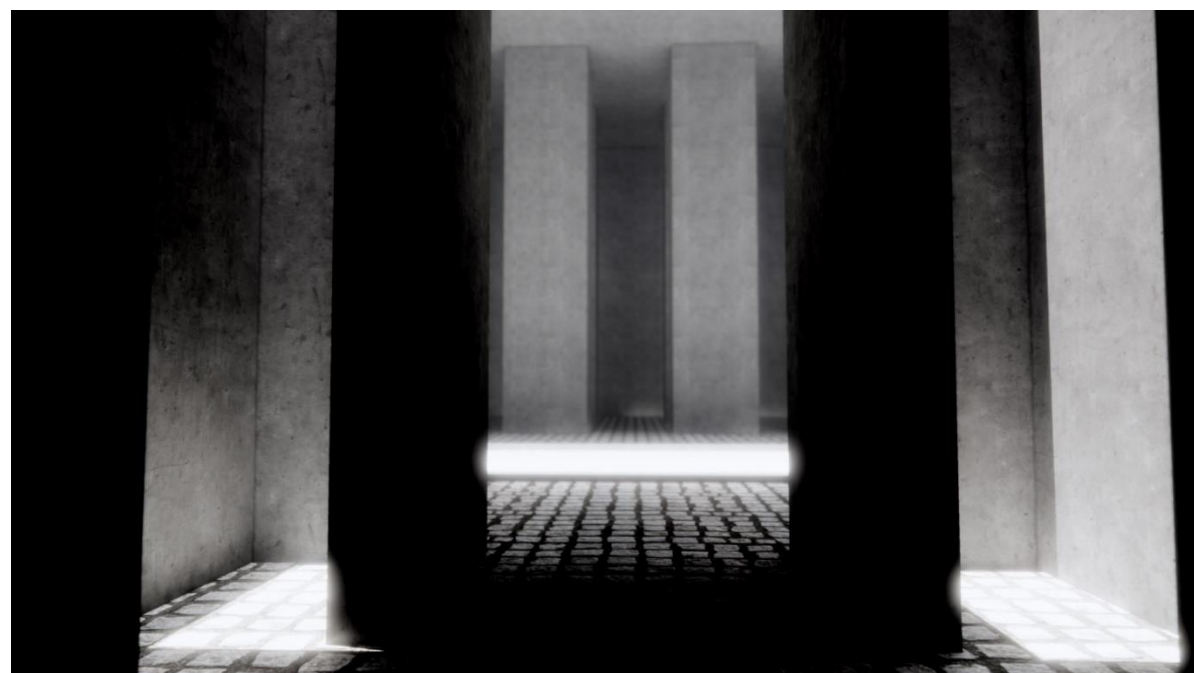
Rakenne

Steelat ovat valettu betonista yhtenä kappaleena teräsmuottiin. Teräsmuotti jättää steelan pinnan hyvin homogeeniseksi, mutta tarkemmin katsottuna jokaisen pinta on kuitenkin yksilöllinen. Kuten mainittu yllä, osa steeloista toimii yläpohjaa kannattelevina rakenteina. Kantavat steelat voidaan määrittää tarkoituksen mukaisen jännevälän mukaan, sillä steelojen väli on vain 1000 mm.

⁵¹ Lääkäri Ali Binazir on laskenut, että ihmisyksilön olemassaolon todennäköisyys on $1:10^{2685000}$. Ihmisellä ei ole kykyä hahmottaa näin suuria lukuja, mutta vertailun vuoksi: 80 kg painavassa ihmisessä on noin 10^{27} ja tunnetussa universumissa noin 10^{80} atomia. Ks. esim. Spector 2012.

⁵² Ks. esim. Wen 2011, s. 2, jossa Wen kirjoittaa, että kuolema ei ole pelkästään elämän poissaoloa, vaan kuolema on koko persoonan ja sen elämän aikana muihin luoman vaikutuksen poissaoloa.

⁵³ Suunnittelija voi antaa toimeksiannon taideteoksesta osana rakennushanketta. Lopputuloksen kannalta on edullista, jos taiteilija otetaan mukaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa suunnittelua. Ks. RT 103380 Taide rakennushankkeessa 2021.

Steelasalin ylävalo

Valo

Kävijän konteksti kutistuu rakennuksen sisäpuolelle. Valolla on tässä olennainen merkitys, sillä valoa tarvitaan niin käytännön syistä kuin tunnelmankin luojana. Valo voi auttaa luomaan oman maailmansa.⁵⁴

Päätilan halkaisee aukko, josta tuleva ylävalo valaisee tilaa. Aukko altistaa tilaa säälle, mikä kuvastaa vankien suojaattomuutta esimerkiksi tauteja vastaan. Keskitilan aukon lisäksi tilassa on steelojen sisäpuolia valaisevat kattoikkunat. Kattoikkunat kuvastavat pientä ikkunaa sellissä, jossa kuolemaantuomit vangit viettivät viimeisen yönä. Valo symboloi toivoa, jonka vangit näkivät, mutta jota eivät koskaan saavuttaneet.

Päätilaan pääsee valoa myös päätyseinän poistumistiestä. Myös tällä horisontista siroavalla valolla haluan kuvastaa sitä mitä vangit eivät voineet saavuttaa. Seinän aukosta voi käydä vain katselija, joka on vapaa kulkemaan miten haluaa.

Rakenne

Keskitilan aukko ei ole katettu. Aukkoa reunustavat 2000 mm korkeat ja 200 mm vahvat betoniseinämät, jotka toimiva myös rakenteellisesti lippupalkkeina. Rakenteellisen tehtävän lisäksi seinämät suojaavat aukkoon putoamiselta.

⁵⁴ "Myös iltalamppu pöydällä on yhden maailman keskus. Lampun valaisema pöytä on jo yksinään pieni maailma". Bachelard 2003, s. 358.

Poistuminen

Kun katselija kulkee päätilan päätteessä olevasta aukosta, saapuu tämä muistomerkin viimeiseen tilaan, jossa on mahdollisuus viettää aikaa kokemaansa pohtien ja reflektoiden.

Tilan keskelle on istutettu puu, joka symboloi elämää. Katoksessa oleva aukko mahdollistaa puun korkeuden kasvamisen. Aukko toimii myös kahden rakennuksen puolikkaan päätteessä. Tämä kuvastaa näkemyserojen päättymistä ja elämän voittamista. Katos jatkuu tästä eteenpäin yhtenäisenä ja jota kannattelee kolme pilaria. Katos symboloi yhtenäistä kansaa, jota kannattelee vallan kolmijako. Vallan kolmijako estää vallan väärinkäytön ja ehkäisee sisällissodan kaltaisten tilanteiden toistumisen.⁵⁵

Tilasta aukeaa näkymä merelle ja horisonttiin. Näkymä johdattelee katsojan ajatukset kaukaisuuteen. Horisonttiin avautuva maisema symboloi vapautta. Tämä maisema voi toisaalta symboloida myös toivoa. Suomenlinnassa ainakin osa vangeista saattoi nähdä avomerelle riippuen, mihin vankipiiriin tämä oli sijoitettu.⁵⁶

Koettu on koettu ja tapahtunut on tapahtunut, mutta elämä jatkuu. Otamme kokemuksista mukaan sen, minkä tarvitsemme ja jatkamme eteenpäin. Jotta voisimme kehittyä yksilönä, kansana, ihmiskuntana, on kokemuksista opittava. Oppi kääntyy kehitykseksi vasta parempien valintojen mukana. Muistomerkkistä on mahdollista poistua kahta eri suuntaa menevää reittiä.

Rakenne

Kolme paikalla valettua kaarevaa seinämää toimivat yläpohjaa kannattelevana rakenteena. Seinät perustetaan kallioon saakka. Yläpohja on paikallavalettu 200 mm vahvuinen laatta. Yläpinta kallistetaan 1:50 viettäväksi rakennuksesta pois päin ja hierretään teräslastalla tasaiseksi

Alapohjan rakenne on sama kuin päätilassa ja pinnoitettu noppakivillä.

Puulle varataan riittävästi juuritilaa maatäyttyön tehtävään istutuskuoppaan.

⁵⁵ Ks. vallan kolmijaosta hyvä yleisesitys Pekka Koivaanran Pro Gradu -tutkielma *Vallan kolmijako-oppi – viisi esimerkkitapausta vallanjaon toteutumisesta* (2017).

⁵⁶ Ks. vankipiirien sijainnit kartalta luku 4.2.

,

7 Lopuksi

7.1 Prosessi

Opinnäytetyön prosessi on ollut polveileva. Alkuperäinen kiinnostuksen kohde oli maisemat, niiden kokeminen sekä niiden käsittely arkkitehtuurin keinoin. Lähestyin aihetta fenomenologisesta näkökulmasta. Työ oli tarkoitus toteuttaa toiminnallisena opinnäytetyönä, jossa tuotetaan suunnitelma taidekeskukselle Suomenlinnaan, joka on maisemallisesti erittäin rikas miljöö ja antaisi hyvät mahdollisuudet aiheen tarkastelulle. Suomenlinnan valikoituminen sijainniksi muutti kuitenkin työn aiheen lähes kokonaan.

Rakentaminen Suomenlinnaan on monesta syystä haastavaa. Opinnäytetyössä osa näistä haasteista voidaan perustelluista syistä ohittaa, mutta niistä kumpuavien ajatusten kumoaminen voi olla mahdotonta. Kävimme alkuvuodesta 2023 työn ohjaaja Jarkko Könösen kanssa keskustelun Suomenlinnaan rakentamisen perusteluista. Esiin nousi kysymyksiä rakennuksen tarpeellisuudesta ja siitä, kuinka usein Suomenlinnaan voitaisiin ylipäättään rakentaa uusi rakennus.

Lähdin ratkaisemaan ongelmaa pohtimalla uudestaan rakennuksen käyttötarkoitusta. Käyttötarkoituksen olisi oltava sellainen, jonka voisi rakentaa vain Suomenlinnaan. Tässä yhteydessä kiinnostuin Suomenlinnan historiasta vankilasaarena sisällissodan aikaan ja olin motivoitunut toteuttamaan suunnitelman näyttelytilan, jossa kerrotaan vankileirin ajasta ja siellä vankeina olleiden ihmisten kohtaloista.

Olin valinnut arkkitehtuurin lähestymistavaksi kuolemaan tuomitun vangin narratiivin, jonka avulla pyrin esittelemään vangin kokeman ajan ja herättämään huomiota aiheesta, joka koetaan vaikeana ja joka ei ole kovin hyvin tiedossa. Ottaessani tarinan lähtökohdaksi arkkitehtuurille, tiesin, että yhdessä voimakkaan aiheen kanssa voin kohdata tilanteen, jossa konsepti muodostuisi liian haastavaksi. Aiheesta käytiin keskustelu opinnäytetyön väliseminaarin yhteydessä. Haasteena tulisi erityisesti olemaan rakennuksen toiminnallisuuden ja aiheen vaatiman ilmaisuvoiman yhdistäminen.

Sain ohjaajilta ratkaisuehdotuksen, jossa käsittelisin aihetta taiteen avulla. Rakennus tulisi siten olemaan ensisijaisesti muistomerkin omainen taide-teos. Muistomerkkirakennuksen suunnittelu vaatii vahvaa symboliikan käyttöä, mikä tuntui luontevalta asialta ottaa suunnitelman keskiöön. Narratiiviin otin lähtökohdaksi jakautuneen kansan ja myöhemmän yhteyden löytämisen.

7.2 Loppusanat

Opin opinnäytetyöprosessissa paljon itsestäni suunnittelijana. Tutustuessani muistomerkkien arkkitehtuuriin huomasin, että kiehtouduin niihin sitoutuneesta symboliikasta, jota pääsin käsittelemään luodessani omaa suunnitelmaani. Aihetta ajatellen muistomerkkiä voi pitää hyvänä suunnittelukohteena, sillä sen suunnittelussa ”saa” symboliikan tutkiskelulle ehkä vapaimmat kädet.

Uskon, että työ muistomerkin kanssa kantaa myös muihin typologioihin. Tuntuu, että jokin asia selveni itselleni tavassa, jolla ajattelen arkkitehtuuria. Viimeistään nyt ymmärsin, että minulla on halu löytää arkkitehtuurille pelkkää estetiikkaa syvempiä merkitystasoja.

Resursseihin nähden olen hyvin tyytyväinen opinnäytetyön prosessin antiin ja myös itse suunnitelmaan. Jouduin muuttamaan fokusta rajatummiksi juuri symboliikan tarkasteluun, ja jouduin jättämään pois jonkin verran estetiikkaa ja toiminnallisuuteen liittyviä kohtia pois. Vaikka nämä eivät työhön päätyneetkään, hyödyttävät nämä ajatukset itseäni ja lisäävät ne ymmärrystäni arkkitehtuurista.

8 Lähteet

Kirjallisuuslähteet

- Bourgeois, L.; Zumthor, P.; & Rønning, S. (2016). *Louise Bourgeois, Peter Zumthor : Steilneset Memorial : the Possessed, the Damned and the Beloved : to the Victims of the Finnmark Witchcraft Trials. (Andre utgave = Second edition.)*. Oslo: Forlaget Press.
- Ching, F. D. (2014). *Architecture: Form, Space, & Order. Fourth ed.* New Jersey: Wiley.
- Haapala, P.; Hoppu, T.; Fingerroos, O.; Varpio, Y.; Ulla-Maija, P.; Tikka, M.; & Vares, V. (2009). *Sisällissodan pikkujättiläinen*. Helsinki: WSOY.
- Helander, V.; Henttonen, S.; Simons, T.; & Ahlqvist, R. (1987). *Suomenlinnan maisema : kunnostussuunnitelma : kokoava julkaisu*. Helsinki: Suomenlinnan hoitokunta.
- Jokipii, I. (2016). *Vangit ja vangitsijat: Helsingin vankileirien toiminta ja vankien selviytyminen vankileireillä. Pro Gradu -tutkielma*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Koivaara, P. (2017). *Vallan kolmijako-oppi – viisi esimerkkitapausta vallanjaon toteutumisesta. Pro Gradu -tutkielma*. Itä-Suomen Yliopisto.
- Konttinen, R.; & Laajoki, L. (2000). *Taiteen sanakirja*. Helsinki: Otava.
- Lindgren, L. (2000). *Monumentum : muistomerkkien aatteita ja aikaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Pallasmaa, J. (2016). *Ihon silmät: arkkitehtuuri ja aistit*. Helsinki: ntamo.
- Parjanne, A.; & Huokuna, M. (2014). *Ympäristöopas. Tulviin varautuminen rakentamisessa. Opas alimpien rakentamiskorkeuksien määrittämiseksi ranta-alueilla*. Helsinki: Suomen ympäristökeskus, Ilmatieteen laitos, Ympäristöministeriö, Maa- ja metsätalousministeriö.
- Pekkalainen, T.; & Rustanius, S. (2007). *Punavankileirit 1918 - Suomalainen murhenäytelmä*. Porvoo: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- RT 103131 Rakennuksen paloluokan määrittäminen ja keskeiset palotekniset vaatimukset . (lokakuu 2019). Noudettu osoitteesta RT-kortisto.
- RT 103380 Taide rakennushankkeessa. (Elokuu 2021). Noudettu osoitteesta RT-kortisto.
- RT 85-11205 Viherkatot ja katto- ja kansipuutarhat, rakenteet. (Helmikuu 2016).
- Siltala, J. (2009). *Sisällissodan psykohistoria*. Helsinki: Otava.
- Soikkanen, T. (1999). Talvisodan henki. Teoksessa S. Ahto; J. Leskinen; & A. Juutilainen, *Talvisodan Pikkujättiläinen* (ss. 235-251). Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY.
- Wäre, M. (2020). *Suomen sisällissotamuseo*. Helsinki: Aalto-yliopisto.
- Yi-Fu, T. (1977). *Space an Place: The Perspictive of Experience*. Lontoo: Edward Arnold (Publishers) Ltd.
- Zumthor, P. (2014). *Peter Zumthor 1985-2013 4/5*. Zürich: Scheidegger & Spiess AG.

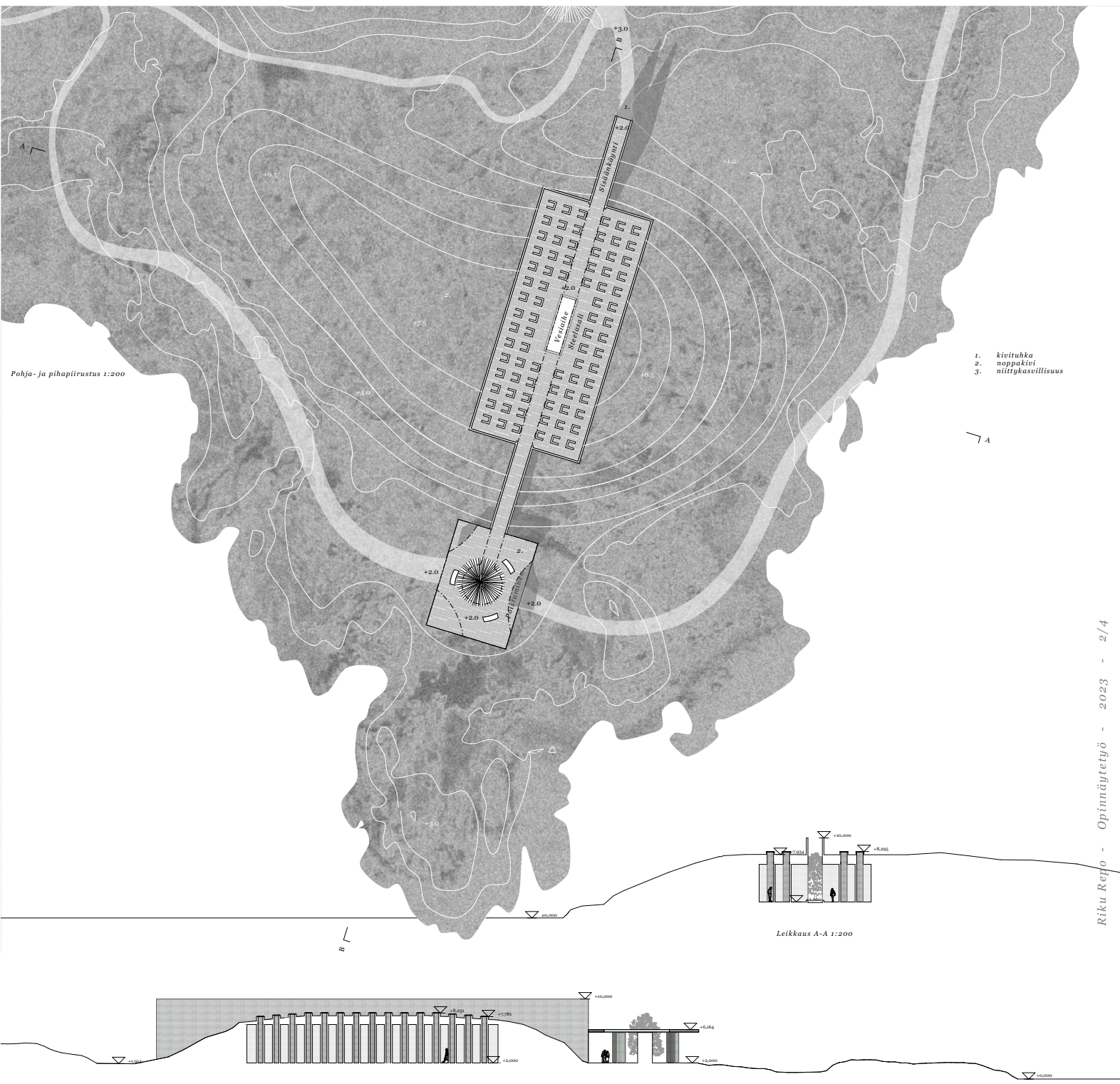
Internet-lähteet

- Azcona, M. S. (16. 1 2023). <https://www.archdaily.com/991218/architecture-that-hides-stories-a-look-at-the-brion-tomb-by-carlo-scarpa>. Noudettu osoitteesta Archdaily: <https://www.archdaily.com/991218/architecture-that-hides-stories-a-look-at-the-brion-tomb-by-carlo-scarpa>
- Carlo Scarpa Biography. (ei pvm). Noudettu osoitteesta Architectuul.: <https://architectuul.com/architect/carlo-scarpa>
- Craven, J. (18. 6 2019). *About the 2005 Berlin Holocaust Memorial*. Noudettu osoitteesta ThoughtCo.: <https://www.thoughtco.com/the-berlin-holocaust-memorial-by-peter-eisenman-177928>
- Mairs, J. (30. 7 2015). *Postmodern architecture: San Cataldo Cemetery by Aldo Rossi*. Noudettu osoitteesta Dezeen.com: <https://www.dezeen.com/2015/07/30/san-cataldo-cemetery-modena-italy-aldo-rossi-postmodernism/>
- Memorial to the Murdered Jews of Europe*. (ei pvm). Noudettu osoitteesta Visit Berlin: <https://www.visitberlin.de/en/memorial-murdered-jews-europe>
- Minutillo, J. (7. 6 2018). *14 Famous Monuments and Memorial Buildings Around the World*. Noudettu osoitteesta Architectural Digest: <https://www.architecturaldigest.com/gallery/memorial-architecture-slideshow>
- Mälkki, M. (21. 4 2023). Noudettu osoitteesta Vallit osana linnoitusmaisemaa: <http://suomenlinna.fi/krepostsveaborg/vallit-osana-linnoitusmaisemaa.html>
- Preti, L. C. (9 2021). *Veneto Secrets*. Noudettu osoitteesta Carlo Scarpa's masterpiece: <https://venetosecrets.com/en/art-style/tomba-brion-carlo-scarpas-masterpiece/>
- Spector, D. (11. 6 2012). *Business Insider*. Noudettu osoitteesta The Odds Of You Being Alive Are Incredibly Small: <https://www.businessinsider.com/infographic-the-odds-of-being-alive-2012-6?r=US&IR=T>
- Suomen etymologinen sanakirja. Noudettu osoitteesta: Suomen etymologinen sanakirja: https://kaino.kotus.fi/suomenetymologinensanakirja/?p=article&etym_id=ETYM_3c785dad1de0f7e4cae81b5e0099318d&word=monumentti&list_id=27244
- Suomenlinnan hoitokunta. (ei pvm). *Suoja-alue ja suurmaisema*. Noudettu osoitteesta Suomenlinnan hoitokunta: <https://www.slhk.fi/suomenlinnan-hoito-ja-kayttosuunnitelma/nykytila/suoja-alue-ja-suurmaisema/>
- The Holocaust History Museum Architecture*. (ei pvm). Noudettu osoitteesta Yad Vashem The World Holocaust Remembrance Center: <https://www.yadvashem.org/museum/holocaust-history-museum/architecture.html>
- Tuulari, J.; & Karlsson, H. (2017). *Mielihyvä, mieliaha ja ihmisen aivot*. Noudettu osoitteesta Aikakauskirja Duodecim: <https://www.duodecimlehti.fi/duo14049>
- Wen, T. (2011). *The Aesthetics of Remembrance: Building Memory in Memorial Architecture*. Noudettu osoitteesta https://issuu.com/wenstudio/docs/the_aesthetics_of_remembrance_twen

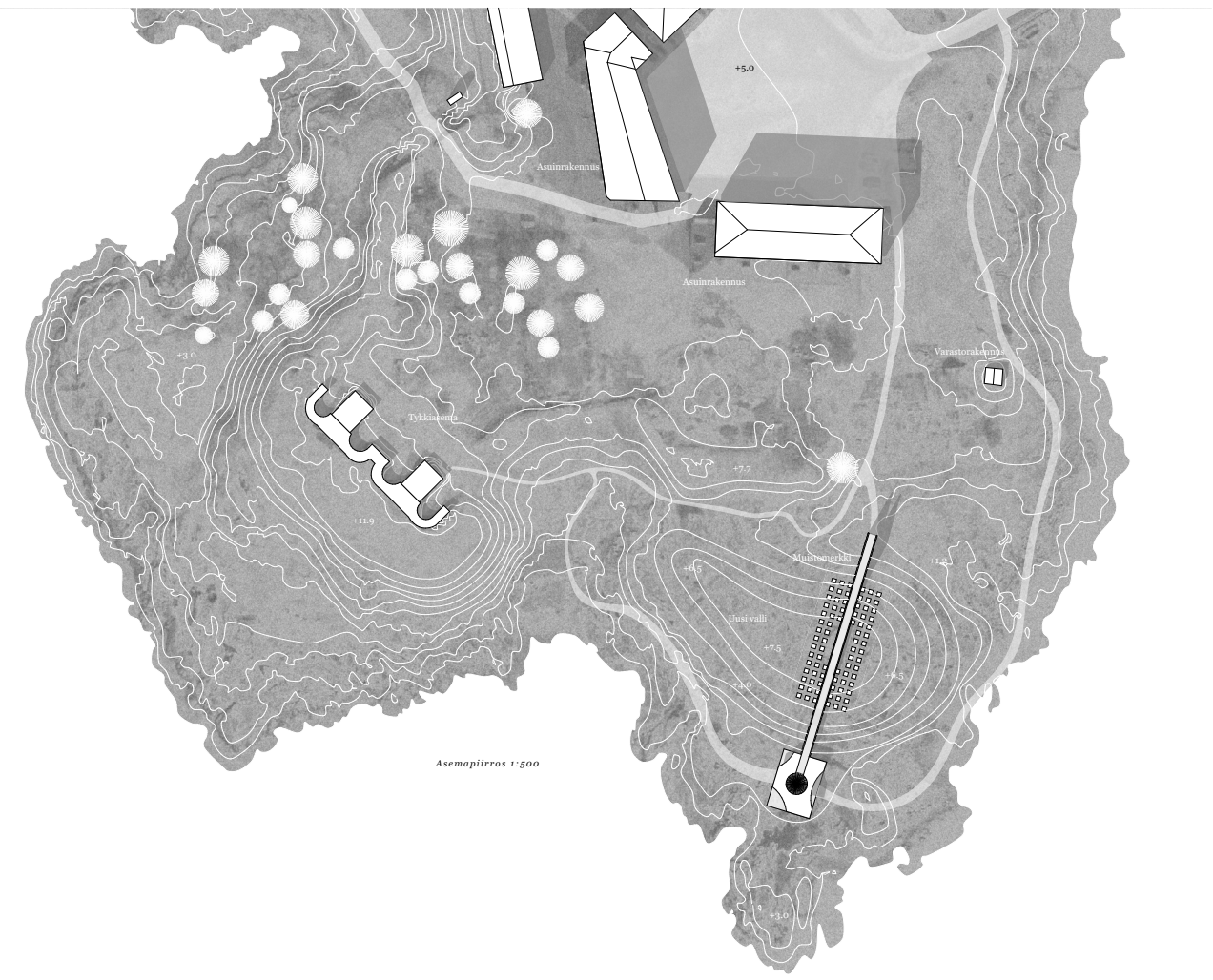
Kuvalähteet

Kuva 1 Helsingin karttapalvelu. https://kartta.hel.fi/ (2.4.2023)	18
Kuva 2 Helsingin karttapalvelu. https://kartta.hel.fi/ (2.4.2023).....	19
Kuva 3 Toteutumattomat suunnitelmat Länsi-mustasaarella. Suomenlinnan käyttö-suunnitelmaehdotus 1974, s. 104	20
Kuva 4 Helsingin kaupunkimittaus ja Suomenlinnan hoitokunta. Muokkaus: Riku Repo. https://www.suomenlinna.fi/linnoitus/suomalainenaika/sotavankileiri-1918/ (13.4.2023)	20
Kuva 5 Helsingin kaupunki. Muokkaus: Riku Repo. https://kartta.hel.fi/ (24.4.2023)	26
Kuva 6 Andrew Meredith. https://www.archdaily.com/213222/steilneset-memorial-peter-zumthor-and-louise-bourgeois-photographed-by-andrew-meredith (1.5.2023)	30
Kuva 7 Andrew Meredith. https://www.archdaily.com/213222/steilneset-memorial-peter-zumthor-and-louise-bourgeois-photographed-by-andrew-meredith (1.5.2023)	30
Kuva 8 Eisenman Architects. https://eisenmanarchitects.com/Berlin-Memorial-to-the-Murdered-Jews-of-Europe-2005 (1.5.2023)	32
Kuva 9 Eisenman Architects. https://eisenmanarchitects.com/Berlin-Memorial-to-the-Murdered-Jews-of-Europe-2005 (1.5.2023)	34
Kuva 10 Eisenman Architects. https://eisenmanarchitects.com/Berlin-Memorial-to-the-Murdered-Jews-of-Europe-2005 (1.5.2023)	34
Kuva 11 Safdie Architects. https://www.safdiearchitects.com/posts/rising-to-the-symbolic (1.5.2023)	36
Kuva 12 Safdie Architects. https://www.safdiearchitects.com/posts/rising-to-the-symbolic (1.5.2023)	36
Kuva 13 Mili Sánchez Azcona. https://www.archdaily.com/991218/architecture-that-hides-stories-a-look-at-the-brion-tomb-by-carlo-scarpa (1.5.2023) Muokannut: Riku Repo	38
Kuva 14 Mili Sánchez Azcona. https://www.archdaily.com/991218/architecture-that-hides-stories-a-look-at-the-brion-tomb-by-carlo-scarpa (1.5.2023) Muokannut	38

Liite 1

Riku Repo - Opinnäytetyö - 2023 - 2/4

Riku Repo - Opinnäytetyö - 2023 - 1/5

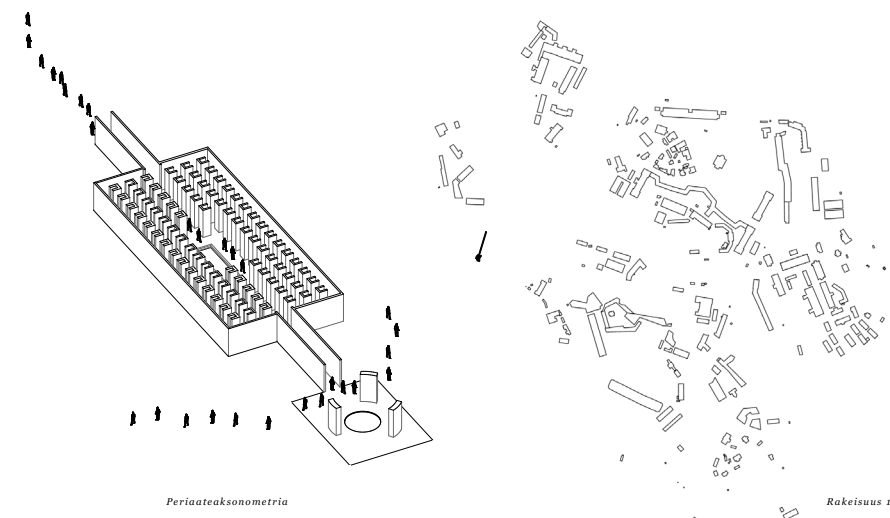
Rakennus on suunniteltu muistuttamaan Suomenlinnan vankileirillä sisällissodassa kuolleiden henkilöiden kohtalosta. Sijainti on valittu huolella, sillä ulospäin lineaarinen massa luo vallin läpi akselin materveilla merelle. Rakennuksen sijoitus avauttaa merimaaiseman äärelle luo hyvin rajoitetun näkymän sisätilaan, kun taas merelle päin suunnattu kapea pääty näytettyä veistoksellisenä yksityiskohtana.

Pohjoisesta saapuva vieras saa vain vihjeitä rakennuksen massasta, joka paljastuu askel askelelta lähemmäs tultaessa. Tämä ratkaisu herättää kävijässä uteliaisuutta ja mielenkiintoa. Sisällä rakennus avautuu leveäksi saltilaksi, johon on sijoitettu 80 betonista steela, jotka edustavat vankileirillä kuolleita henkilöitä. Steelien uurrettu muoto ja valo, joka lankeaa niiden sisään ylhäältä, näytettyvät kävijälle vasta steelojen keskelle astuessa.

Rakennuksen sisätilan inhimillinen huonekorkeus pehmentää sen rankkoja geometrisiä muotoja ja luo inhimillisemmän tilakokemuksen. Suunnitteluratkaisut korostavat aiheen ajattomuutta ja perustuvat arkkitehtuurin peruskeinoihin. Arkkitehtuuriin sisältyy paljon symboliikkaa. Rakennus on avoin ympäri vuoden, joten se mahdollistaa muistomerkissä käymisen milloin tahansa. Rakenteet ovat betonia ja rakennuksen väri on pelkistetty aitoihin materiaaleihin. Betoniin harmaus sitoo rakennuksen kalliisiin ja ympäröivään luonnonväriin. Materiaali on yksinkertainen ja koruton, mutta samalla raa'an kaunis.

Suunnitelman tilaohjelma on erittäin yksinkertainen ja koostuu ainoastaan kylmistä tiloista. Rakennuksen kokonaisala on noin 650 m². Tilojen jättäminen kylmiksi ja osittain sään armoille, kuvastavat vankileirin karuja oloja ja antavat syytä moniaistiseen arkkitehtuurikokemukseen. Olosuhteet myös vaikuttavat kävijän kokemukseen muistomerkistä.

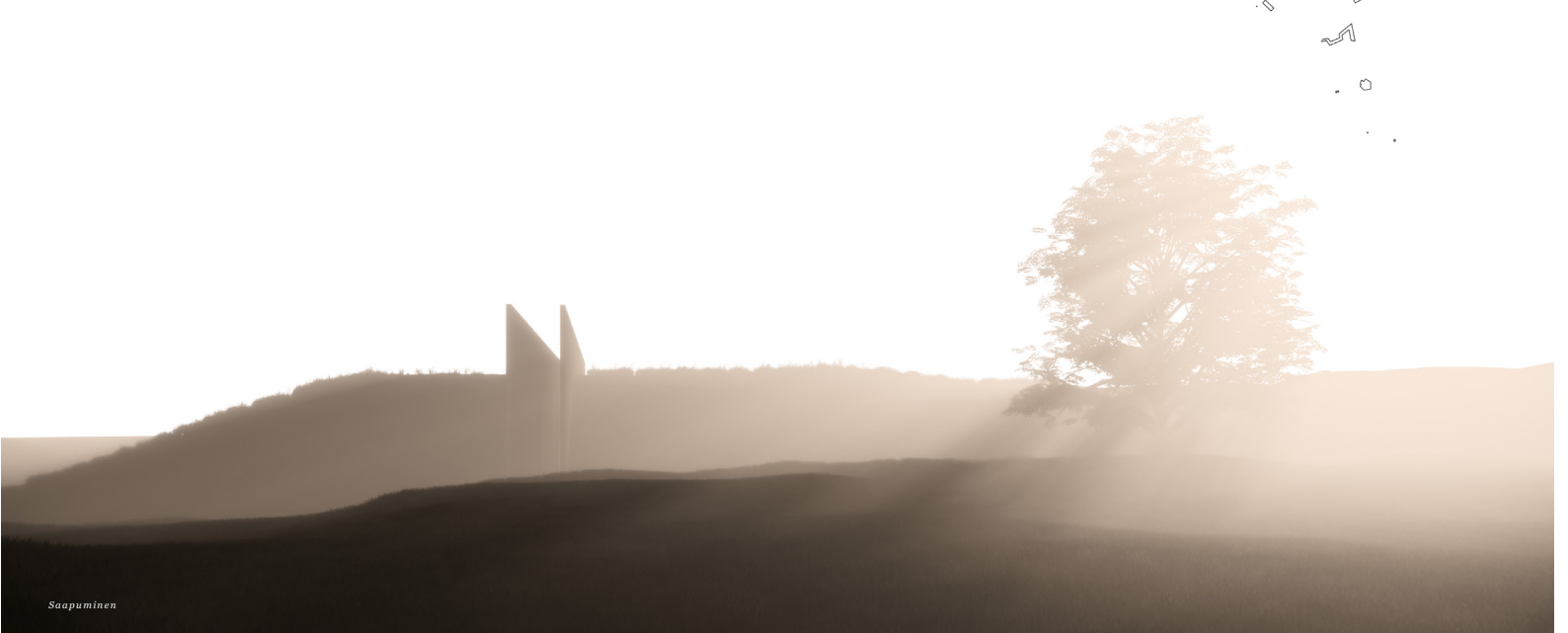
Rakennuksen esisijaisena tavoitteena on herättää katsojassa mielenkiinto, ajatus ja tunne. Näihin tavoitteisiin rakennussuunnittelija ei voi suoraan vaikuttaa, mutta luomalla arkkitehtuuria voi suunnittelija luoda olosuhteet, jossa mielenkiinnon, ajatusten ja tunteen herättäminen on mahdollista.

Akseli

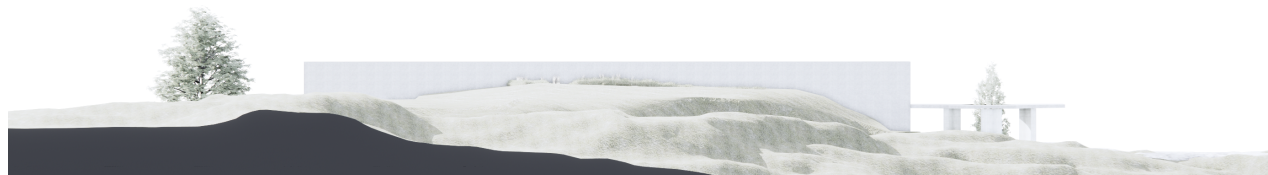
Steelat

Saapuminen

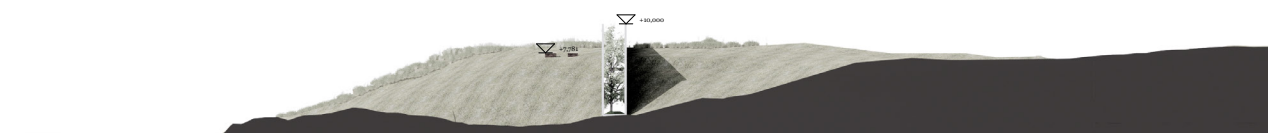
Julkaisu itään 1:200

Julkaisu länteen 1:200

Julkaisu etelään 1:200

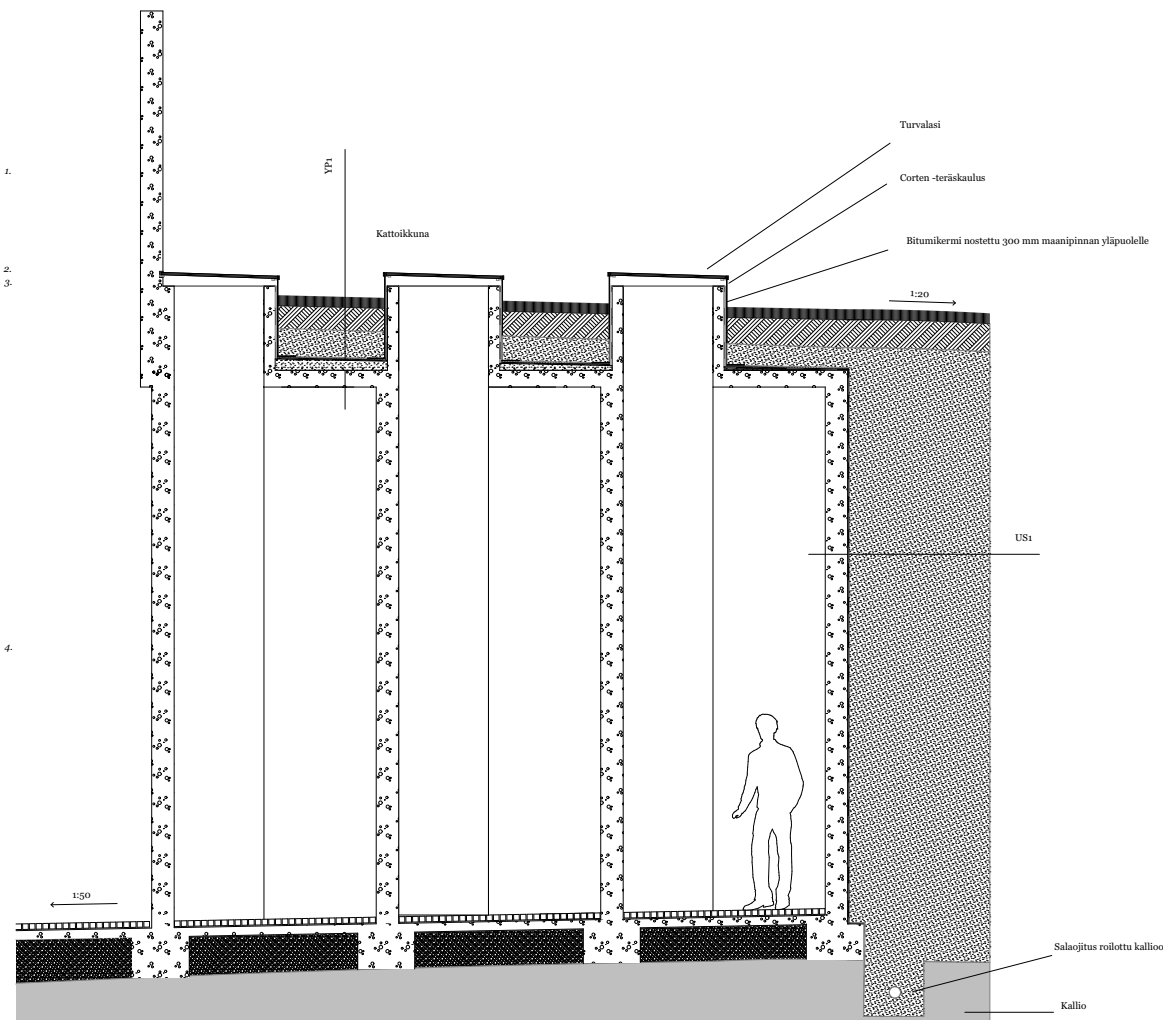
Julkaisu pohjoiseen 1:200

Aluejulkaisu avomerelle 1:900

Julkisivuote 1:20

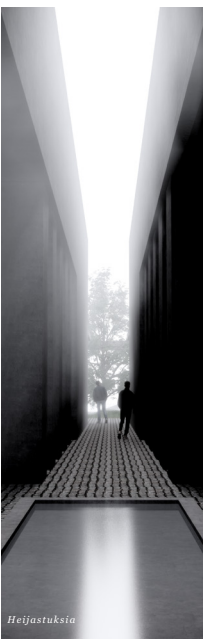
Rakennelikkäus 1:20

- 1. Puhdavehabetoni
- 2. Turvalasi
- 3. Corten teräs
- 4. Maa-aines, niittykasvillisuus

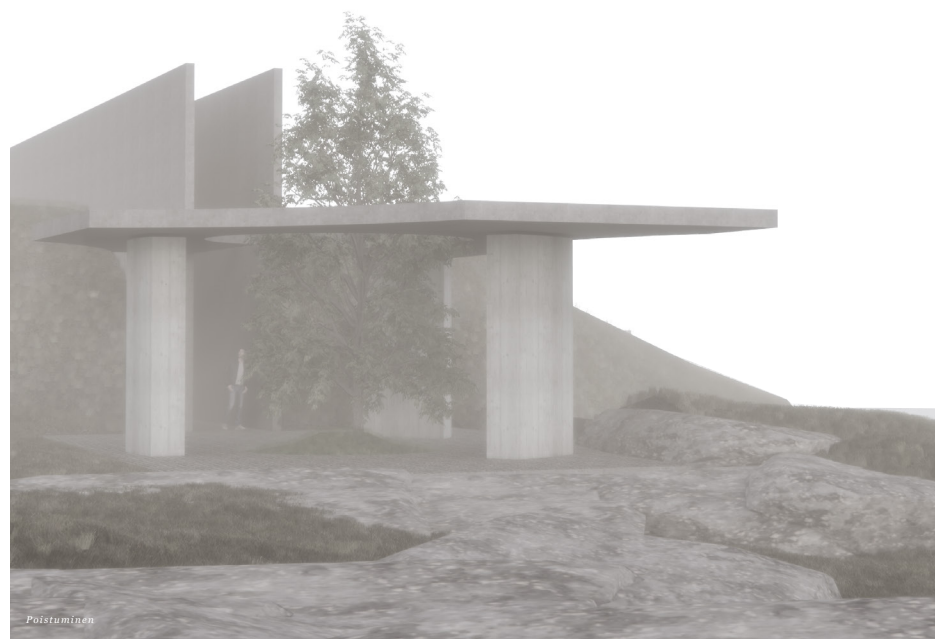
- YP1
- 250 mm Niitykasvillisuus
- Kasvialusta
- Suodatinkangas
- Salaojittava ja vettä pidättävä levy
- 0...1000 mm Tiivistäjä, vettä läpäisevä
- Salaojamatto, päällystetty molemmin puolin suodatinkankaalla
- Juurisuojakermi
- Vedeneristys, 3 x kuumabitumikermi TL.2 kaantamallaan hitsaten
- 0...120 mm Kumibitumiliuosvily
- 150 mm Kallistusvalu 1:30
- Kantava betonirakenne

- US1
- 200 mm teräsbetoni
- bitumiliuosvily
- kuumabitumikermi TL.2 kaantamallaan hitsaten

- AP1
- 50 mm Noppakivi ja asennuskivituhka
- 80 mm Kantava rakenne betonivalu
- 20 mm Tasaushiekka
- Suodatinkangas
- Salaojituskerros, raekoko 6-16 mm, koneellisesti tiivistetty
- Persunaa pohjarakennussuunnitelman mukaan, hiekka tai
- morseni,
- kallistus salaojiin min 1:50

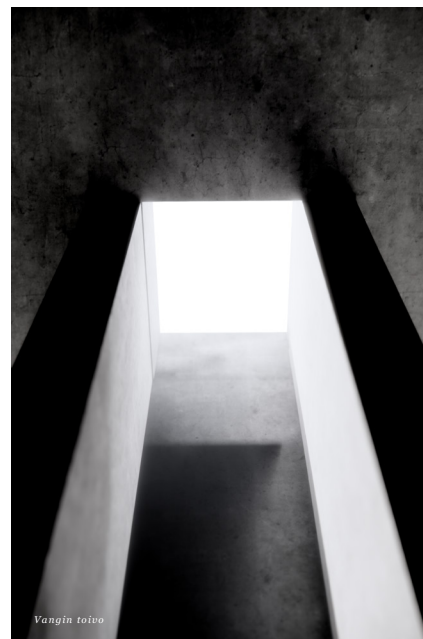
Heijastuksia

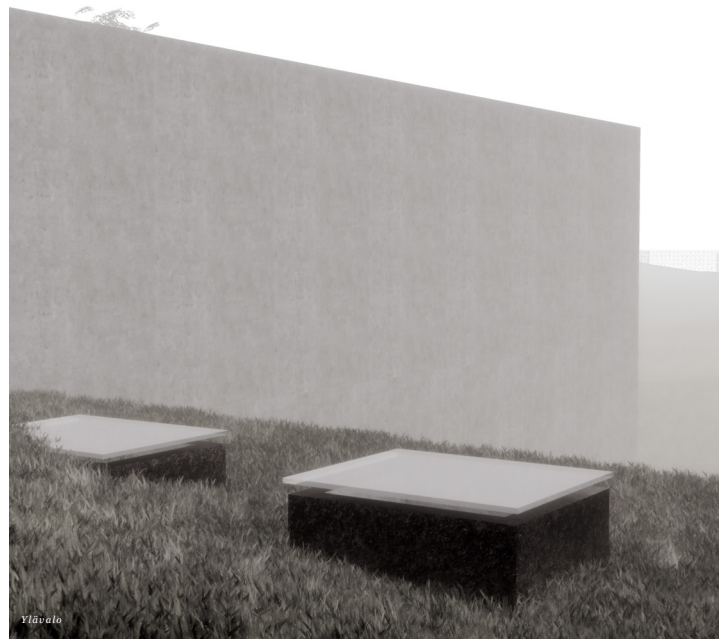
Poistuminen

Vallan kolmijako

Vangin toivo

Ylävala

Utelaisuus